Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Қўмитасининг бош нашри

РЎЗНОМА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН ● № 168 (21. 035) 1991 йил 30 август, жума ● Рўзнома йилига 258 марта чиқади. ● Баҳоси 8 тийин.

Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамасининг қарори

Колхозчилар ва совхозлар ходимларининг 1991 йил пахта ҳосилини ўз вақтида ва сифатли йиғиб-териб олишдан моддий манфаатдорлигини таъминлаш бўйича чора-тадбирлар ҳақида

Колхозлар ва совхозларнинг пахта ҳосилини асосан ўз кучлари билан ўз вақтида ва сифатли йиғиб-териб олишларини таъминлаш, моддий рағбатлар яратиш мақсадида Вазирлар Маҳкамаси **қарор қилади:**

1. Совхозларнинг истеъмол фонди ҳисобидан пахта ҳосилини йиғиб-териб олиш учун қуйидаги миқдорда ҳақ тўлансин:

Машинада терилган бир тонна пахта учун — 25 сўм;

қўлда терилган кондицияли пахтанинг бир килограмми учун — 40 тийин.

Колхозларга пахта терувчиларни моддий рағбатлантиришнинг ана шундай тартибини қўлланиш тавсия этилсин.

Пахта теримида банд бўлганларга ҳар куни, беш кунда ва ўн кунда ҳақ тўлаш жорий этилсин.

2. Ўзбекистон ССР Давлат банки, Ўзбекистон деҳқончилик-саноат банки ва Ўзбекистон саноат-қурилиши банки пахта теримида меҳнатга ҳақ тўлаш учун нақд пулни ўз вақтида беришни таъминласинлар.

3. Ўзбекистон деҳқончилик-саноат банки ҳисоб-китоб счетларида маблағлари бўлмаган колхозлар ва совхозларга ҳосилни йиғиб-териб олишда банд бўлган механизаторлар, колхозчилар ва совхоз ходимларининг меҳнатига ҳақ тўлаш учун имтиёзли кредитлар берсин.

4. Маълумот учун қабул қилинсинки, Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамасининг шу йил 19 августдаги 173-р фармойиши билан 1991 йилда пахта териш машиналарининг механик-ҳайдовчиларига сотиш учун 1660 та енгил автомобиль ажратилган.

Машина терими ва қўл терими илғорларига сотиш учун бозор фондидан (деҳқончилик-саноат комплекси тармоқлари учун) 3000 та енгил автомашина ажратилсин. Ўзбекистон ССР Қишлоқ хўжалиги вазирлиги ва Ўзбекбирлашув ўн кун муддат ичида Қорақалпоғистон МССР Вазирлар Кенгашига ва вилоят ижроия комитетларига шу мақсадлар учун ажратиладиган автомашиналарни маркалари бўйича етказсин.

Қорақалпоғистон МССР Вазирлар Кенгаши ва вилоят ижроия комитетлари пахта йиғим-терими мавсуми илғорларига автомашиналарни сотиш шартлари ва тартибини ишлаб чиқсинлар, уларни оммавий ахборот воситаларида эълон қилсинлар.

5. Маҳаллий Советларнинг ижроия комитетларига, колхозларнинг бошқарувларига ва совхозларнинг дирекцияларига пахта йиғим-терими қатнашчиларини моддий рағбатлантиришнинг ана шундай тадбирларини ишлаб чиқиш, илғорларга беш кунликда, ўн кунликда, мавсумда энг кўп пахта терганлик учун пул мукофотлари, қимматбаҳо совғалар, рағбатлантиришнинг бошқа турларини белгилаш тавсия этилсин.

6. Ўзбекистон ССР Қишлоқ хўжалиги вазирлиги, Ўзбекистон ССР Давлат сув хўжалиги қурилиши комитети, «Узсельхозснабремонт», Ўзбекистон ССР Қишлоқ хўжалиги фанлари академияси, Қорақалпоғистон МССР Вазирлар Кенгаши ва вилоят ижроия комитетлари пахта териш техникаси ремонтини, механизатор кадрларни тайёрлаш ва қайта тайёрлашни белгиланган муддатларда тугаллаш чораларини, шунингдек, ялпи ҳосилнинг камида 60 фоизини механизация ёрдамида йиғиб-териб олишни таъминловчи бошқа чора-тадбирларни кўрсинлар.

Вазирлар Маҳкамасининг Раиси
И. КАРИМОВ.

Сурхондарё пахта майдонларига оқ этак тутган қиз-жувонлар қувончи, шўх кулги-мутойибалари алоҳида файз бағишламоқда. Жарқўрғон районидаги Н. Боймуродов номли жамоа хўжалигида қўл теримига киришилди. Биринчилар қаторида М. Маҳсумов етакчилик қилаётган бригада аъзолари теримни бошлаб, дастлабки кунлардаёқ 70—80 килограммдан «оқ олтин» териб беришди. Терим тобора қизғин паллага кирмоқда.

Хўжаликда бу йил 1160 гектар майдонда пахта етиштирилди. Бу майдонлардаги ҳосилнинг учдан бир қисмидан кўпроғини ингичка толали пахта ташкил этади. Ҳосилнинг асосий қисми «Зангори кема»ларда йиғиштириб олинади.

Хирмонингизга барака, сурхондарёлик теримчилар!

СУРАТДА: пешқадам теримчи Ҳадича Тошпўлатова. У ҳар куни хирмонга 80 килограммга етказиб «оқ олтин» тўкмоқда.

И. ХЎЖАЕВ олган сурат (ЎзТАГ).

Долзарб мавзу

Халқимизда яхши гап бор: эзгулик билан бошланган ишнинг ниҳояси хайрли бўлади. Хоразмликлар ҳам кўкламда худди шундай ният билан далаларга чигит қадашган эди. Мана, етиштирилган ҳосилни йиғиштириб олиш даври яқинлашиб келаяпти. Бу йилги шароитда чигитни қайта-қайта қадашга тўғри келганлигини ҳисобга олсак, йиғим-терим ишларининг масъулиятини, қисқа фурсатларда ўтказиш зарурлигини тушуниш қийин эмас. Шундай экан, вилоятда бу мавсумни режадагидай ўтказиш учун ҳамма нарса тайёрми? Бу борада қандай муаммо ва масалалар мавжуд? Мазкур саволлар билан мухбиримиз А. ҚОРЖОВОВ мутасадди идораларнинг раҳбарларига мурожаат қилди.

ТЕРИМГА ҲАММА НАРСА ТАХТМИ?

Р. ҚУТЛИМУРОДОВ, вилоят «Сельхозхимия» ишлаб чиқариш бирлашмаси бошлиғи:

— Ғўза баргини тўктиришга вилоят бўйича 60 минг гектар майдон ажратилиши мўлжалланяпти. Буларнинг ҳаммаси махсус тракторлар ёрдамида бажарилади. Бунинг учун 380 та трактор тайёрланяпти. Қайта ишловни ҳам ҳисобга олганда 1200 тонна хлорат магний дефолианти зарур бўлади. Шунча миқдордаги дефолиант омборларимизда бор. Унинг 900 тоннаси хўжаликларга етказиб берилди.

Бир неча йилдирки, вилоятимизда самолётлардан фойдаланилмайди. Қишлоқ хўжалиги зараркунандаларига қарши курашда ҳам улар хизматидан воз кечилган.

Ғўзалар баргини тўктириш вазифасини асосан ўн кун ичида ниҳоялаш режалаштирилган. Бунга етарли тажриба, малака ва асос бор. Ишлар марказлаштирилган ҳолда олиб борилади. Ходимларимизнинг яхши ишлаши учун шарт-шароит яратилган. Турган гапки, муаммоларимиз ҳам йўқ эмас. Айниқса мутахассисларнинг ишлашида эҳтиёт чораларини кўриш зарур. Бунинг учун бизга минг дона қўлқоп, 400 жуфт этик керак бўлади. Махсус суюқликни тайёрлаш ва уларни ишлатишга хизмат қилувчи 2500 метр шланг, Андижонда ишлаб чиқарилган 50 та насос ҳам даркор. Ўйлаймизки, бу етишмовчиликлар дефолиация ишлари бошлангунча ижобий ҳал этилади.

М. ЖУМАНИЁЗОВ, вилоят агротехника таъминоти ва таъмирлаш бошқармаси раиси:

— Яқиндан бошлаб таъминотчилар ва таъмирловчилар зиммасидаги вазифалар кўлами ўзгарди. Эндиликда бошқармамиз хўжаликлардан олган буюртмалар асосида иш юритади. Яъни ҳосил тақдири учун бевосита жавоб бермайди. Бироқ шунга қарамай биз ўзимизни пахта йиғим-теримини рисоладагидек ташкил этиш, ўтказишда биринчи навбатда бурчли ва масъулиятли деб ўйлаймиз.

Техникани мавсумга ҳозирлаш Хонқа, Янгиариқ, Гурлан районларида яхши бораяпти. Унинг вилоятимиздаги умумий ҳолати ҳам ёмон эмас. Лекин масаланинг бошқа жиҳати ҳам бор. Бизни пахта териш машиналарининг тўла-тўкис тайёр эмаслиги қаноатлантирмай турибди. Вилоятимиз бўйича ҳам айниқса Шовот, Қўшкўпир, Урганч районларида мавжуд машиналарнинг учдан бирига ҳали двигателлар ўрнатилмаган. Кўплаб хўжаликларда машина-механизмларнинг тайёргарлик сифати талабга жавоб бермайди. Шу каби камчиликларни тезда бартараф этиш мақсадида бирлашмамиз қошида кўмаклашиш гуруҳи тузилди. У мавсум ниҳоясига қадар ҳамма масалаларни тезкорлик билан ҳал этиш, хўжаликларга ёрдам кўрсатиш ишлари билан машғул бўлади.

Техникани эҳтиёт қисмлар билан тўла таъминлаш чоралари кўриляпти. Вилоятимиздаги корхоналарда шпинделларни таъмирлаш йўлга қўйилган, Аккумуляторларга, компрессорларга бўлган эҳтиёж тўла қондирилади. Шу боис Урганчда махсус корхоналар ташкил этилди. Ёнилғи-мойлаш материаллари таъминотида ҳам узилишлар бўлмайди. Режадаги 17200 тонна ўрнига 17900 тонна ёнилғига эгамиз.

Б. ИСМОИЛОВ, вилоят пахта тайёрлаш ва қайта ишлаш бирлашмаси бош директори.

— Ҳозирги кунга қадар вилоятимиздаги ўнта завод 29 та пахта тайёрлаш маскани янги ҳосилни қабул қилишга тўла тахт қилиб қўйилди. 31 та пахта қуритиш ва тозалаш бўлимлари, 909 майдонча, 600 ҳосилни тушириш ва жойлаш механизмлари ва бошқа бир қанча ускуна ва иншоотлар комиссиялар томонидан яхши баҳолар билан қабул қилиб олинди. Бу борада Хонқа, Янгиариқ, Хива, Шовот районларидаги заводлар жонбозлик кўрсатяпти.

Таъмирлаш даврида заводларда бир қанча янги техника ва ускуналар ўрнатилди. Шовот ва Янгибозордаги корхонада тола ажратувчи асосий ускуналар янгисига алмаштирилди. Натижада иш сифати ва самарадорлиги тубдан яхшиланди. Гурлан, Қўшкўпирдаги заводларда эса қуритиш ва тозалаш цехлари қайтадан қурилиб, янги тозалагичлар ўрнатилди.

Муаммолар ҳам йўқ эмас. Асосан пахтага ҳақ тўлаш масаласидир. Шу йилдан бошлаб энди пахтага толасининг узунлиги ва тола нисбий узилиш қувватига қараб ҳақ тўланади. Мана шу янгиликни ҳали ҳамма хўжалик раҳбарлари, деҳқонлар яхши билишмайди. Буни уларга етказиш чора-тадбирларини кўриш керак. Шу билан бирга махсус ҳисоб-китоб ишлари учун ҳужжатлар тўла етишмайди. Масалан, бу йил қўл терими ва машина терими учун ягона давлат нусхаси (ГОСТ) ўзгартирилди, аммо на бизда, на хўжаликларда бунга доир ҳужжатлар бор.

Пахта терими бошланди!

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва Марказий назорат комиссияси қўшма пленумининг қарори

Ўзбекистон Коммунистик партияси фавқулодда XXIII съездини чақириш тўғрисида

Мустақил сиёсий ташкилот сифатида республика Компартиясининг келгусида фаолият кўрсатиши билан боғлиқ масалаларнинг бутун мажмуини кўриб чиқиш учун Ўзбекистон Коммунистик партиясининг фавқулодда XXIII съезди шу йил 14 сентябрь куни чақирилсин.

Съездга партиянинг 900 аъзосидан бир делегат сайланади, деб белгилансин.

Фавқулодда XXIII съездга тайёргарлик кўриш учун Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг ваколатли комиссияси тузилсин.

Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси Президентининг ФАРМОНИ

КПССнинг Ўзбекистон ССР ҳудудидаги мулки тўғрисида

Республика меҳнаткашларининг кўпдан-кўп истак ва талабларини, жамиятда содир бўлаётган янада демократиялаш жараёнларини эътиборга олиб, Ўзбекистон ССРнинг давлат мустақиллиги тўғрисидаги Декларациясига ва СССР Президентининг «Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг мулки тўғрисида» 1991 йил 24 августдаги Фармонига амал қилиб:

1. Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг Ўзбекистон ССР ҳудудидаги бутун мулкини республика мулки, яъни умумхалқ мулки деб эълон қиламан.

2. Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамаси ва жойлардаги халқ депутатлари Кенгашлари ушбу Фармонни рўёбга чиқариш борасида зарур ишларни амалга ошириб, республика мулки деб эълон қилинган партия мулкининг сақланишини ва бундан буён шу мулкдан Ўзбекистон ССР қонунларига мувофиқ фойдаланишни таъминласинлар.

Мазкур Фармон имзоланган пайтдан бошлаб кучга киради.

Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси Президенти
И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри.
1991 йил, 29 август.

ЯНГИЧА ЁНДАШИШ— ДАВР ТАЛАБИ

Бугунги кунда халқ таълими олдидаги вазифалар мактабни демократиялаштириш, таълимнинг янги шакллари ҳамда ўқиш-ўқитиш услублари хилма-хиллигини таъминлашдан иборат. Бунинг учун халқ таълими муассасалари, раҳбарлик идоралари ўз ишларини қандай қуришлари керак?

Тошкент вилоят Бўка райони халқ таълими ходимларининг август кенгашида ана шу масалалар қизғин муҳокама қилинди.

Кенгашда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг котиби К. Ю. Юсупов қатнашди ва нутқ сўзлади.

Район педагогларининг бу анжумани ишида Ўзбекистон ССР халқ таълими вазири Ж. Ғ. Йўлдошев иштирок этди.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг матбуот маркази.

НАВБАТДАН ТАШҚАРИ СЕССИЯНИНГ КЕЧКИ МАЖЛИСИ

МОСКВА, 29 август. ТАССнинг парламентдаги мухбирлари Кремлдан хабар қиладилар:

Бугун СССР Олий Кенгаши навбатдан ташқари сессиясининг кечки мажлисида СССР Президенти М. Горбачев қатнашмоқда. У СССР Хавфсизлик кенгаши таркиби тўғрисидаги масала юзасидан сўзга чиқди. Президент Ново-Огарево жараёни қатнашчилари бўлган тўққиз республика олий мансабдор шахсларини Хавфсизлик кенгаши таркибига киритишни таклиф қилди.

СССР ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ ҚАРОРИ

СССР ХАЛҚ ДЕПУТАТИ А. И. ЛУКЬЯНОВНИ ЖИНОИЙ ЖАВОБГАРЛИККА ТОРТИШ ВА ҚАМОҚҚА ОЛИШГА РОЗИЛИК БЕРИШ ТЎҒРИСИДА

СССР Олий Кенгаши **қарор қилади:**

«СССР халқ депутатининг мақоми тўғрисида»ги СССР Қонунининг 34-моддасига мувофиқ СССР халқ депутати Анатолий Иванович Лукьяновни жиноий жавобгарликка тортиш ва қамоққа олишга розилик берилсин.

СССР Олий Кенгаши.
Москва, Кремль.
1991 йил, 29 август.

ЖАВОБГАРЛИККА ТОРТИШГА РОЗИЛИК БЕРИЛДИ

МОСКВА, 29 август. (ТАССнинг парламентдаги мухбири). СССР Олий Кенгаши мамлакат парламентининг собиқ раиси Анатолий Лукьяновни жиноий жавобгарликка тортишга розилик берди. Бугун СССР Бош прокурори Николай Трубин СССР Олий Кенгашининг Москвада ўтаётган фавқулодда сессияси қатнашчиларига мурожаат этиб, шунга розилик беришни илтимос қилди.

ТРУБИН ИСТЕЪФОГА ЧИҚИШИНИ ЭЪЛОН ҚИЛДИ

МОСКВА, 29 август. ТАССнинг парламентдаги мухбирлари Кремлдан хабар қиладилар: Бугун СССР Олий Кенгаши навбатдан ташқари сессиясининг мажлисида Бош прокурор Н. С. Трубин депутатларга баёнот билан мурожаат қилди. У шундай деди: «Мамлакат учун оғир синов кунларида СССР прокуратураси раҳбариятининг принципсиз хатти-ҳаракати учун масъулиятли эканлигимни ҳис этиб ҳамда менинг номим теварагида вужудга келтирилаётган ишончсизлик муҳитида Бош прокурор ишлай олмаслигини эътиборга олиб, мен ўзимнинг истеъфога чиқишимни расмий равишда билдираман.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ДИҚҚАТИГА!

Ўн иккинчи чақириқ Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг навбатдан ташқари олтинчи сессияси эртага, 1991 йил 31 август куни соат 10.00 да Ўзбекистон ССР Президенти аппаратининг мажлислар залида очилади.

Ўзбекистон ССР халқ депутатлари бугун 30 август куни соат 10.00 дан 18.00 гача Ўзбекистон ССР Президенти аппарати мажлислар залининг фойесида рўйхатга олинадилар.

Ўзбекистон ССР халқ депутатлари гуруҳлари вакилларининг кенгаши эртага, 1991 йил 31 август куни соат 9.00 да Ўзбекистон ССР Президенти аппаратининг кичик мажлислар залида бўлади.

СССР ХАЛҚ ХЎЖАЛИГИНИ ОПЕРАТИВ БОШҚАРИШ КОМИТЕТИ

1991 ЙИЛ 28 АВГУСТДАГИ 1-СОН ҚАРОР
МОСКВА ШАҲРИ

МАМЛАКАТ ХАЛҚ ХЎЖАЛИГИНИ ОПЕРАТИВ БОШҚАРИШНИ ТАШКИЛ ЭТИШ МАСАЛАЛАРИ

СССР Президентининг 1991 йил 24 августдаги VII-2461-сон Фармонига биноан СССР Халқ хўжалигини оператив бошқариш комитети **қарор қилади:**

1. Иттифоқдош республикаларнинг ҳукуматлари билан келишиб, СССР Халқ хўжалигини оператив бошқариш комитети таркибига унинг аъзолари сифатида қуйидагилар киритилсин:

Г. З. Абдушалишвили — Грузия Республикаси саноат вазири

А. Ш. Азизбеков — Озарбайжон Республикаси давлат моддий-техника таъминоти комитетининг раиси

А. И. Бектемисов — Қозоғистон ССР давлат моддий-техника таъминоти комитетининг раиси

И. Т. Гаврилов — РСФСР Вазирлар Кенгаши Раисининг ўринбосари

И. Ҳ. Жўрабеков — Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамаси Раисининг биринчи ўринбосари

В. Б. Ефимов — РСФСР транспорт вазири

А. Х. Каримов — Тожикистон ССР Бош вазирининг биринчи ўринбосари

И. А. Кеник — Белоруссия ССР Вазирлар Кенгаши Раисининг ўринбосари

В. И. Кисин — РСФСР саноат вазири

Г. В. Кулик — РСФСР Вазирлар Кенгаши Раисининг ўринбосари

Н. В. Михайлов — «Вимпел» марказий илмий-ишлаб чиқариш бирлашмасининг бош директори

В. Б. Носов — 1-Давлат подшипник заводи ишлаб чиқариш бирлашмасининг бош директори

В. Д. Протасов — Марказий махсус машинасозлик илмий-тадқиқот илмгоҳининг директори, СССР Фанлар академиясининг мухбир-аъзоси

Е. Ф. Сабуров — РСФСР Вазирлар Кенгаши Раисининг ўринбосари

В. М. Сергеев — РСФСР Вазирлар Кенгаши Раисининг мухтор вакили

Н. Т. Суюнов — Туркманистон ССР ҳукумати бошлиғининг ўринбосари

А. В. Тер-Исраелян — Арманистон Республикаси давлат иқтисодиёт комитети раисининг ўринбосари

В. Г. Федоров — Украина ССРнинг доимий вакили

Б. С. Ҳамидов — Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамаси Раисининг ўринбосари

И. К. Чубук — Молдова Республикасининг доимий вакили

Т. Ч. Чингишев — Қирғизистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг давлат котиби

Латвия Республикаси, Литва Республикаси ва Эстония Республикаси ҳукуматларининг СССР Халқ хўжалигини оператив бошқариш комитети таркибига Латвия Республикаси иқтисодиёт вазирининг ўринбосари А. Гутманисни, Литва Республикаси иқтисодиёт вазирининг биринчи ўринбосари В. Новицкасни ва Эстония Республикаси иқтисодиёт вазири Я. А. Лейманни кузатувчилар тариқасида киритиш тўғрисидаги таклифлари қабул этилсин.

2. Янги Иттифоқ ижроия органи тузилгунга қадар СССР Халқ хўжалигини оператив бошқариш комитетининг раҳбари ва унинг ўринбосарлари ўртасида вазифаларнинг қуйидагича тақсимланиши белгилаб қўйилсин:

И. С. Силаев — Иттифоқдош республикалар ҳукуматларининг биргаликдаги ҳаракатларини мувофиқлаштириш; СССР Молия вазирлиги, СССР Мудофаа вазирлиги, СССР Ички ишлар вазирлиги, СССР Ташқи ишлар вазирлиги, СССР Давлат хавфсизлиги комитети, СССР Давлат моддий заҳиралар комитети, оммавий ахборот воситалари фаолияти билан боғлиқ бўлган масалаларни кўриб чиқиб, ҳал этиш;

А. И. Вольский — саноат (шу жумладан мудофаа тармоқлари), қурилиш, транспорт ва алоқа иши масалаларини кўриб чиқиб, ҳал этиш;

Ю. М. Лужков — деҳқончилик-саноат мажмуи, савдо, ташқи иқтисодий алоқалар ва ижтимоий соҳа масалаларини кўриб чиқиб ҳал этиш;

Г. А. Явлинский — мамлакатда иқтисодий ислоҳот ва уни жаҳон иқтисодиётига қўшиш дастурини тайёрлаш соҳасидаги ишни ташкил этиш.

3. Ишнинг айрим соҳаларига раҳбарлик қилувчи масъулият СССР Халқ хўжалигини оператив бошқариш комитетининг қуйидаги аъзолари зиммасига юклатилсин:

А. И. Бектемисов — СССР халқ хўжалиги моддий-техникавий таъминоти

И. Т. Гаврилов — ёқилғи-энергетика мажмуи

Е. Ф. Сабуров — умумий иқтисодий масалалар.

СССР Халқ хўжалигини оператив бошқариш комитетининг оммавий ахборот воситалари ва жамоатчилик билан алоқасини В. М. Сергеев таъминлаб туради.

4. СССР вазирликлари ва идораларига раҳбарлик қилиш (белгиланган тартибда раҳбарлари белгилаб қўйилмаган бўлса) ва уларнинг фаолияти натижалари учун жавобгарлик вақтинча СССР вазирларининг умумий масалаларни бошқарувчи биринчи ўринбосарлари ва СССР идоралари раҳбарларининг шу масалаларни бошқарувчи биринчи ўринбосарлари зиммасига юклатилсин.

Комитет раҳбари
И. СИЛАЕВ.

СССР Олий Кенгашининг навбатдан ташқари сессияси

БИЗНИНГ НУҚТАИ НАЗАРИМИЗ — ХАЛОЛ ВА ОШКОРА

Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши раиси Ш. М. ЙЎЛДОШЕВ нутқи

Ҳурматли халқ депутатлари!

Тоталитар империя амалда барҳам топди. Бугун ўзига доғ туширган, бадном бўлган, қатъий марказлаштирилган унитар давлатга қайтиш йўли йўқлиги ва бўлмаслиги ҳар кимга ҳам яққол аён. Бунинг учун бу ерда россияликлар, айниқса, москваликлар билан ленинградликлар шаънига кўпгина нотиқлар айтиб ўтган миннатдорчилик сўзлари уларнинг фуқаролик мардликлари, демократик ғояларга садоқатлари биз ҳаммамиз чин юракдан билдираётган эътирофимизда ифодадир.

Сизларнинг кўпчилигингизга маълумки, айни Ўзбекистон, қолаверса, Ўрта Осиёнинг бошқа республикалари тоталитар тартибдан айниқса кўп жафо кўрди ва кўп нарса йўқотди, мамлакатнинг хом ашё етиштириб берадиган бўлагига айланиб қолди. Бу ҳол баъзи бировларга аллакимларнинг аллақандай боқимандаси деб оғиз кўпиртиришига туртки бўлди. Ўзбекистон халқлари меҳнатсевар эканлигига ва бой ресурсларга эга эканлигига қарамай энг оддий иқтисодий ва ижтимоий кафолатлардан маҳрум бўлиб қолдилар.

Марказнинг «доно» раҳбарлиги остида «нурли истиқбол» қуриш якунлари ана шундай бўлди. Республика ҳокимияти олий идораларининг раҳбарлари хонанишин амалдорларнинг кўрсатмаларини бажаришга мажбур бўлдилар, КПСС Марказий Комитетининг аксарияти республикани амалда мутлақо билмайдиган, бу минтақанинг ўзига хос хусусиятларини, халқнинг тарихий меросини тушуниб етмайдиган, масъул ходимлари билан бўладиган учрашувлардан безиллаб турардилар. Бундай масъул ходимлар ишни бу ерда тарих гўё 70 йил муқаддам бошлангандай олиб боришарди. Ўлкамизнинг келажаги улар учун мутлақо фарқсиз эди.

Айни шунинг учун ҳам республикамизда кимнинг тарафида бўлиш керак деган муаммо туғилмади. Ҳамма машъум фавқулодда ҳолат давлат комитети тарихан боши берк кўчага, хўрлик келтирувчи ўтмишга олиб борадиган йўл эканлигини аниқ тасаввур этарди. Ҳар қандай ҳолда ҳам қатъий интизом, тартиб ва уюшқоқлик асосида демократик ўзгаришларни давом эттиришгина омон қолишимиз учун чинакам имконият яратиб беради, эртанги кунга йўл очади.

Ўзбекистон Президенти ўртоқ И. А. Каримов ва республиканинг бошқа раҳбарлари Ҳиндистон сафаридан қайтганлари ҳамон, 19 август кечқурун Тошкент шаҳрининг фаоллари билан учрашиб, қатъий равишда ўз нуқтаи назаримизни айтдилар: биз Марказдан ким бўлишидан қатъи назар, қонунга хилоф кўрсатмаларини бажариш мумкин эмас, деб ҳисобладик.

Эртаси куни, яъни 20 августда Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши Раёсати ва Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамасининг Қорақалпоғистон республикаси ва вилоятлар раҳбарлари иштирокида ўтказилган қўшма мажлисида мустақилликка эришиш йўлимиз ўзгармас эканлигини тасдиқловчи баёнот қабул қилинди. Республика раҳбарларининг ана шу кунлардаги барча амалий қадамлари Ўзбекистон ССР Конституцияси ва қонунлари, шунингдек, СССР Конституцияси ва қонунлари асосида амалга оширилди.

Бундан ташқари, республика аҳолисига 20 августдаги мурожаатда Президент очиқдан-очиқ айтдики, турли ижтимоий сиёсий гуруҳлар ўртасидаги ихтилофларни ҳал этиш учун куч ишлатиш, энг аввало ҳарбий куч ишлатишга қаршимиз. Президентнинг фармони билан фавқулодда ҳолат комитетининг ғайриконституциявий ҳуқуққа қарши қарорлари ва бошқа кўрсатмалари ноқонуний деб эълон қилинди. Бизнинг позициямиз ҳалол ва ошкора бўлди, деб ҳисоблаймиз. Биз халқдан ҳеч нарсани яширмадик ва сиёсий иғвогарликларга учмаганлиги, сабр-бардошли бўлганлиги, мулоҳаза билан иш тутганлиги ва аниқ меҳнат маромини сақлаганлиги учун ундан миннатдормиз.

Тўғри, коммунистик ёшлар уюшмасидан депутат Охунов, у бу ерда моҳият эътибори билан олганда Ўзбекистон сайловчиларининг бирортасининг ҳам номидан вакиллик қилолмайди, негадир кейинги вақтларда ўз жонажон республикасининг демократик асосда ва қонунан сайлаб қўйилган раҳбарлари шаънига иғво ҳамда буюртма асосидаги уйдирмалар ёғдиришга ихтисослашишга аҳд қилган, Ўзбекистондаги ҳақиқий аҳволдан бехабар, чунки шу кунларда у бу ерда эмасди, оммавий ахборот воситаларининг маълумотлари эса, ўзингиз биласиз, чекланган-дир.

Республиканинг истиқболи, қайси миллатга мансуб эканлигидан, дини ва ижтимоий келиб чиқишидан қатъи назар, ҳар бир аҳолининг фаровонлиги ва эртанги кунга ишончи биз учун энг муҳимидир. Ҳар қанақа чиқимдан қочмасликка тайёр турган олий мақсадимиз шу. Фуқароларнинг тинчлиги, миллий тотувлик, тўла иқтисодий эркинлик шароитида қаттиқ тартиб-интизом ва энг муҳими бундай сиёсатни халқ қўллаб-қувватлаётганлиги республика ана шу мақсадлар сари шаҳдам боришига имкон беради, деб ўйлайман.

Ана шу оғир, таҳликали кунларда Ўзбекистон бошқа республикалар олдида олган мажбуриятларига мувофиқ шартнома асосида ўз маҳсулотларини барқарор етказиб беришни таъминлаётганлигини эслатиб ўтиш зиён қилмайди, ўртоқлар.

Мен биргина мақсадни кўзлаб, август воқеаларидангина эмас, балки умуман фожиали ўтмишимиздан сабоқ чиқариб олиш зарурлигига эътиборларингизни яна бир бор қаратиш учунгина бу фактларга бир мунча муфассалроқ тўхталган бўлсам эҳтимол. Ана шу асосда, депутат Собчак жуда тўғри даъват этганидек, ҳис-ҳаяжонларга берилмай вазминлик билан, даврнинг тарихий масъулиятини инобатга олган ҳолда истиқболимиз масаласини ҳал этиш лозим.

Эртанги кунни биз қандай тасаввур этамиз? Бошқа республикаларнинг вакиллари бу ерда айтиб ўтган кўпгина таклифларга қўшиламиз. Уларни такрорлаб ўтирмай, назаримизда, баҳс-мунозара юритилаётган бир қанча муҳим масалаларни таъкидлаб кўрсатишни истардим.

Биринчидан. Биз мустақил давлатлар Иттифоқини сақлаб қолиш зарурлиги тўғрисидаги ўз нуқтаи назаримиз ўзгармас эканлигини яна бир карра таъкидлаймиз. 94 фоизи Ўзбекистоннинг янгиланган Иттифоққа киришини ёқлаб овоз берган кўпмиллатли республика аҳолисининг хоҳиш-иродаси ана шундай.

Иккинчидан. Бизнинг иттифоқимиз эндиликда чинакам тенг ҳуқуқлилар иттифоқи бўлиши, у ҳеч бир ҳолда республикаларнинг суверен ҳуқуқларини камситмаслиги керак. Республика Президенти ИИВ ва ДХК органларини Ўзбекистон ССРнинг ихтиёрига ўтказиш ҳақида, шунингдек бу органларни, Туркистон ҳарбий округи қисмларини, республикада жойлаштирилган ички қўшинларни ва адлия органларини партиядан холи қилиш ҳақида фармон чиқарди. Яқин кунларда, Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг навбатдан ташқари сессиясида Ўзбекистоннинг давлат мустақиллиги тўғрисидаги қонун лойиҳаси кўриб чиқилади. Афтидан, СССР халқ депутатларининг навбатдан ташқари съездини тайёрлаш чоғида кун тартибида фақат бизнинг республикамиз эмас, балки бошқа республикаларнинг ҳам ана шундай қонун ҳужжатларини эътироф этишни назарда тутиш керак бўлади. Шундай қилинса, сиз билан бизни, одамларни тўлқинлантириб турган кўпгина масалалар олиб ташланган бўлур эди. Шу билан бир қаторда биз батамом ажралиб, барча иттифоқ органларини тугатиш, ҳар бир республикада ўз армиясини тузиш ва шунга ўхшаш таклифларни мутлақо қабул қилмаймиз. Бундай таклифлар аслини олганда бизлар ҳаммамиз пировардида ўз миллий хонадонларимизга тарқалиб кетишимизга қаратилгандир. Бундай қилиб бўлмаса ҳам керак? Масалан, Ўзбекистон том маънода Қозоғистон, Тожикистон, Қирғизистон, Туркманистон билан ҳудуди, манфаатлари, минглаб йиллик хилма-хил алоқалари орқали чамбарчас боғланиб кетган. Бинобарин, улар ўртасида чегара ўрнатиш — тирик жонни ўлдириш билан тенг. Бутун Иттифоқнинг ягона мудофаа системасини, умумий чегараларимизни, умумий иқтисодий майдонимизни сақлаб қолиш — бу янги ижтимоий ларзалардан муҳофаза қилиш имконигина бўлиб қолмай, балки сифат жиҳатидан янги даражага кўтарилган бўлажак ҳамкорликка асос солиш имкони ҳамдир.

Учинчидан. Ўртоқлар, Иттифоқ шартномасини мумкин қадар тезроқ имзолаш керак. Албатта, 20 августда имзолаш режалаштирилган шартнома лойиҳасини ҳозир анча ўзгартириш талаб қилинади. Аввало республикалар Марказга берадиган ваколатларни анча чеклаш ва республикаларнинг сиёсий ва иқтисодий суверенитети, уларнинг давлат мустақиллиги амалда ҳимоя қилинишини таъминлайдиган кафолатлар комплексини яратиш керак. Аслини олганда, фитначиларнинг нияти республикаларнинг, улар президентларининг мустақил сиёсатига қарши қаратилган эди. Фитнанинг асосий зарбаси Россия раҳбариятига қарши қаратилганлиги тасодифий эмас.

Тўртинчидан. Албатта, аниқ айбдорлар жавобгарликка тортилиши керак ва бу ҳол эҳтимол тарих ғилдирагини орқага буриб юборишга умид боғлаётган барча кишиларга сабоқ бўлмоғи лозим. Лекин покланиш жараёни бошқача фикрлайдиган барча кишиларни асоссиз, қутуриб таъқиб қилишга айланиб кетишига асло йўл қўйиб бўлмайди. Бундай қилиш нималарга олиб келишини биз ўз тарихимиздан биламиз. Россияда бир гап бор: ўрта асрларда бўлган «ёвузларни овлашдан», шахсий ўч олишдан, тор гуруҳнинг даъволарини ноҳақ усуллар билан қондиришга уринишлардан худо асрасин. Бундан ташқари, биз шу йўлга тойиб кетсак, демократиялаш жараёнининг ўзини жиддий суратда обрўсизлантириб қўямиз, ҳуқуқий давлатнинг эндигина ниш урган куртакларини ўз қўлимиз билан эзиб ташлаган бўламиз.

Минг афсуски, биз яқин орада мамлакат раҳбарлари орасида ўз жонига қасд қилганлар сони жиҳатидан дунёда биринчиликни олсак керак. Бу ҳақда сўзга чиққан ўртоқлар айтишди. Бу ҳол уларнинг яқин кишилари учунгина эмас, балки барча соғлом кишилар учун ҳам фожиадир. Коммунистик партия ҳақида гапирадиган бўлсак, унинг принципсиз, қўрқоқ марказий раҳбарларининг юз минглаб ҳалол, мамлакат ва халқлар тақдири учун чинакам қайғурадиган коммунистларга ҳеч бир алоқаси йўқ.

Ўртоқлар, сўзимнинг охирида шуни айтмоқчиманки, кеча бу ерда Олий Кенгаш, унинг ҳақиқий ҳаётдан узилиб қолган ва ўзларини республикаларнинг парламентларига қарама-қарши қўйиб, «қонунлар уруши»ни келтириб чиқарган ва шу тариқа сиёсий фитначиларга қулай шароит яратиб берган раҳбарлари асосли суратда танқид қилинди. Бироқ Олий Кенгашни тарқатиб юбориш ҳақида гапиришга ҳали эрта бўлса керак. У Иттифоқ шартномаси имзолангунга қадар ва унинг асосида янги парламент, бошқа иттифоқ органлари тузилгунга қадар ўз вазифаларини бажариб туриши керак.

Хуллас, ҳурматли депутатлар, агар биз амалий ижобий, такрор айтаман, ижобий ишлар билан шуғулланмасак, бузилиб кетган хўжалик алоқаларимизни йўлга қўймасак, мамлакат давлат ҳокимиятининг олий органи парчаланиб кетишига йўл қўйсак, очарчилик ва қаҳратон қиш ҳақиқатга айланиб қолади.

ТАССНИНГ ПАРЛАМЕНТДАГИ МУХБИРЛАРИ ҚРЕМЛДАН ХАБАР ҚИЛАДИЛАР:

МОСКВА, 28 август. Бугун СССР Олий Кенгашининг сессияси Иттифоқ парламенти делегациясини Киевга юборди. Унга Россия Федерацияси вице-президенти А. Руцкой бошчилигидаги Россия вакиллари билан биргаликда Украина раҳбарияти билан учрашиш вазифаси топширилган. Делегация СССР Олий Кенгашининг сессиясидаги депутатларнинг нутқларида Россия билан Украина раҳбариятининг давлат тузилиши масалалари ҳамда ҳудудий масалалар юзасидан айтган баъзи баёнотлари ҳақида гапирганликлари муносабати билан Украина пойтахтига учиб кетди.

Миллатлар Кенгашининг Раиси Р. Нишонов СССР, Россия ва Украина парламентлари вакилларининг учрашиш зарурати туғилгани сабабларини тушунтирар экан Украинадаги аҳвол осойишта эканини ва Украина раҳбарияти ўзаро манфаатли учрашувни табриклаётганини таъкидлади. Иттифоқ парламенти делегацияси таркибига СССР халқ депутатлари А. Собчак, Ю. Рижов, С. Рябченко, Ю. Шчербаклар кирган.

ИСЕНЧИЛАРГА НИСБАТАН ЖИНОЯТ КОДЕКСИНИНГ МОДДАСИ АНИҚЛАНДИ

Москва, (ТАСС мухбири А. Борисов). Мамлакатда давлат тўнтариши қилишга уринган ФҲДК деб аталган ташкилот раҳбарларига нисбатан яқинда жиноий иш қўзғатилди. РСФСР жиноят кодексининг 64-моддасида бу хатти-ҳаракат «Ватанга хиёнат» деб таърифланди. Шу моддага мувофиқ улар 10 йилдан 15 йилгача озодликдан маҳрум этилиши ёки олий жазога ҳукм қилиниши кўзда тутилган.

СССР прокуратурасида ТАСС мухбирига маълум қилишларича, ҳозирги вақтда фитнанинг асосий ташкилотчиларидан ташқари уни тайёрлашга ва амалга оширишга бевосита алоқаси бўлган кўпгина кишилар сўроқ қилинмоқда. Сўроқ қилинаётганлар орасида Москванинг собиқ коменданти, Москва ҳарбий округи қўшинларининг қўмондони Н. Калинин бор.

СССР прокуратураси билан РСФСР прокуратурасининг терговчиларидан ташқари тергов гуруҳи ишида Украина ва Белоруссиядан чақирилган терговчилар ҳам қатнашмоқдалар. Тергов давом этмоқда.

СОВЕТ СОЦИАЛИСТИК РЕСПУБЛИКАЛАРИ ИТТИФОҚИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ФАРМОНИ

ДАВЛАТ ХАВФСИЗЛИГИ ИДОРАЛАРИНИНГ ФАОЛИЯТИНИ ТЕКШИРИШ УЧУН ДАВЛАТ КОМИССИЯСИ ТУЗИШ ТЎҒРИСИДА

1. Ғайриконституциявий тўнтариш муносабати билан давлат хавфсизлиги идораларининг фаолиятини текшириш учун қуйидаги таркибда давлат комиссияси тузилсин:

Степашин Сергей Вадимович — РСФСР Олий Кенгаши Хавфсизлик комитетининг раиси (комиссия раиси)

Котенков Александр Алексеевич — РСФСР Олий Кенгаши Қонунчилик комитетининг котиби

Безруков Игорь Александрович — РСФСР Олий Кенгаши Қонунчилик комитети кичик комитетининг раиси

Рябов Николай Тимофеевич — РСФСР Олий Кенгаши Қонунчилик комитети кичик комитетининг раиси

Кузнецов Николай Николаевич — РСФСР Олий Кенгаши Хавфсизлик комитети кичик комитетининг раиси

Станкевич Сергей Борисович — РСФСРнинг давлат маслаҳатчиси СССР халқ депутати

Рижов Юрий Алексеевич — СССР Олий Кенгаши Раёсатининг аъзоси

Лубенченко Константин Дмитриевич — СССР Олий Кенгаши Қонунчилик комитети раисининг ўринбосари

Титов Геннадий Федорович — СССР Давлат хавфсизлиги комитети раисининг ўринбосари

Иваненко Виктор Валентинович — РСФСР Давлат хавфсизлиги комитетининг раиси

2. ССР Иттифоқи ҳудудидаги давлат ҳокимияти ва бошқаруви идоралари, корхоналар, муассасалар ва ташкилотлар, мансабдор шахслар комиссия аъзоларига истисносиз ҳамма материаллар берилишини таъминласинлар ва комиссияга ҳар қандай зарур ёрдамни берсинлар.

3. Комиссияга 1991 йил 26 октябргача бўлган муддатда:

ғайриконституциявий тўнтаришда давлат хавфсизлиги идораларининг ўрни тўғрисидаги хулосани;

давлат хавфсизлиги идораларининг тузилишини қайта ташкил этишга оид таклифларни;

давлат хавфсизлиги идораларининг фаолиятини тартибга солувчи қонунларга ўзгартишлар киритиш тўғрисидаги таклифларни тақдим этиш топширилсин.

4. Комиссия фаолиятини ташкилий ва моддий-техникавий жиҳатдан таъминлаш СССР Президенти аппаратининг зиммасига юклатилсин.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Президенти

М. ГОРБАЧЕВ.

Москва, Кремль.
1991 йил 28 август.

СОВЕТ СОЦИАЛИСТИК РЕСПУБЛИКАЛАРИ ИТТИФОҚИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ФАРМОНИ

Б. Д. ПАНКИННИ СССР ТАШҚИ ИШЛАР ВАЗИРИ ЭТИБ ТАЙИНЛАШ ТЎҒРИСИДА

Борис Дмитриевич **Панкин** СССР ташқи ишлар вазири этиб тайинлансин.

Ушбу қарор СССР Олий Кенгаши сессияси муҳокамасига киритилсин.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Президенти

М. ГОРБАЧЕВ.

Москва, Кремль.
1991 йил 28 август.

СОВЕТ СОЦИАЛИСТИК РЕСПУБЛИКАЛАРИ ИТТИФОҚИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ФАРМОНИ

В. Н. ИГНАТЕНКОНИ СОВЕТ ИТТИФОҚИ ТЕЛЕГРАФ АГЕНТЛИГИНИНГ БОШ ДИРЕКТОРИ ЛАВОЗИМИГА ТАЙИНЛАШ ТЎҒРИСИДА

Виталий Никитич **Игнатенко** Совет Иттифоқи Телеграф агентлигининг Бош директори этиб тайинлансин.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг Президенти

М. ГОРБАЧЕВ.

Москва, Кремль.
1991 йил 28 август.

СОВЕТ СОЦИАЛИСТИК РЕСПУБЛИКАЛАРИ ИТТИФОҚИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ФАРМОНИ

Е. В. ЯКОВЛЕВНИ БУТУНИТТИФОҚ ДАВЛАТ ТЕЛЕКЎРСАТУВ ВА РАДИОЭШИТТИРИШ КОМПАНИЯСИНИНГ РАИСИ ЭТИБ ТАЙИНЛАШ ТЎҒРИСИДА

1. Егор Владимирович **Яковлев** Бутуниттифоқ давлат телекўрсатув ва радиоэшиттириш компаниясининг раиси этиб тайинлансин.

2. Е. В. Яковлевга ва М. Н. Полторанинга Россия телекўрсатувини ташкил этиш юзасидан таклифлар тайёрлаш топширилсин.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Президенти

М. ГОРБАЧЕВ.

Москва, Кремль.
1991 йил 27 август.

СОВЕТ СОЦИАЛИСТИК РЕСПУБЛИКАЛАРИ ИТТИФОҚИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ФАРМОНИ

В. Ф. ГРУШКОНИ СССР ДАВЛАТ ХАВФСИЗЛИГИ КОМИТЕТИ РАИСИНИНГ БИРИНЧИ ЎРИНБОСАРИ ВАЗИФАСИДАН ОЗОД ҚИЛИШ ТЎҒРИСИДА

Генерал-полковник Виктор Федорович **Грушко** СССР Давлат хавфсизлиги комитети раисининг биринчи ўринбосари вазифасидан озод қилинсин.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Президенти

М. ГОРБАЧЕВ.

Москва, Кремль.
1991 йил 28 август.

● ЯНГИЛИКДАН ХАБАРИНГИЗ БОРМИ?

СУВ МУАММОЛАРИ ИЛМГОҲИ

Серқуёш жумҳуриятимиз ҳаёт-мамоти сув билан боғлиқ. Кейинги йилларда унинг танқислиги кучаймоқда. Айниқса бир пайтлар мамлакатнинг каттакон раҳбарлари шимол дарёлари сувларининг бир қисмини олиб келиш тўғрисида берган ваъдаларига ишониб, иш кўриш аҳволни баттар чигаллаштириб юборди. Оролдаги фавқулодда кўнгилсиз экологик вазият ҳаммани баравар ташвишга солиб қўйди.

Ана шуларни ҳисобга олган Ўзбекистон ССР ҳукумати яқинда жумҳурият Фанлари академияси, манфаатдор вазирлик ва идораларнинг таклифларини қабул қилиб ЎзФА Сув муаммолари илмгоҳини ташкил этиш ҳақида қарор чиқарди. Шуни қайд қилиш кераки, худди шундай илмгоҳ бундан ўттиз-қирқ йиллар илгари ишлаб турган ва кейинчалик ёпилган эди. Мамлакатда маъмурий-буйруқбозлик идора усулининг авж олиши, илм-фан хулосаларидан фойдаланишга аҳамият сусайиши, миқдор сифатни четга суриш оқибатида тармоқ муаммолари кўпайиб кетди.

Янгидан туғилган илмгоҳ бир қанча муҳим илмий техник йўналишлар, жумладан ички тармоқларда қайтариқ ва минераллашган сувлардан фойдаланишнинг назарий-тажриба ва экологик асослари, сув ресурсларидан бир қисмини минтақалараро буриб келиш муаммоларини ўрганиш устида иш олиб боради. Илмгоҳ ва унинг тажриба-синов базасини мустаҳкамлаш учун зарур бино ва иншоотлар, асбоб-ускуна ва молиявий маблағ ажратилмоқда.

— Сув муаммолари илмгоҳи олдида жуда йирик долзарб вазифалар турибди, — дейди Ўзбекистон Фанлар академияси вице-президенти Т. Рашидов. — У тармоқ фан-техникасини ривожлантириш, халқ хўжалигининг сув билан боғлиқ муаммоларини ҳал этишга дадил кўмаклашиши даркор. ЎзФА раёсати мазкур илмгоҳ раҳбарлигига кўзга кўринган мутахассис, суғориш ишларида моҳир ташкилотчи, собиқ раҳбарлар калтабинлиги туфайли бир пайтлар ижтимоий фаолиятда ноҳақ жабр тортган ўртоғимиз Н. Р. Ҳамроевни тавсия этди.

«Совет Ўзбекистони» ўзининг бу йилги саҳифаларида «Оқлов» рукуни остидаги туркум мақолаларида Н. Р. Ҳамроев 1985—1987 йилларда сохта ғоявийлик шиори остида қонунсиз айб қўйилиб ишдан бўшатилган ва партиявий жазо олгани ҳақида ҳикоя қилган эди. Ниҳоят, ҳақ жойида қарор топди, унинг билим ва тажрибасига муносиб вазифа берилди.

А. АБДУБАННОПОВ.

● *Депутат обрўси*

ИМТИЁЗ ЭМАС, ОҒИР ВАЗИФА

Халқ депутати — ниҳоятда улуғ ва масъулиятли вазифа. Очиғи бу шарафга ҳамма ҳам муяссар бўлавермайди. Буни масъулиятни тўғри тушунган, эл ташвиши билан яшаётган депутатларгина ҳис этиши мумкин.

Қашқадарёлик қишлоқ ўқитувчиси, вилоят Кенгаши депутати Турсунбой Боймиров номини Қамаши районидаги Гагарин номли давлат хўжалигида ҳамма ҳурмат билан тилга олади. Бу бежиз эмас. У аҳоли хизматида бўлиш, унинг турмуш шароитини яхшилаш учун барча имкониятларини ишга соляпти. Ҳақли талаблар билан вилоят раҳбарларига, ҳатто республика вазирликларига ҳам чиқмоқда.

Сайловчилар вилоят Кенгаши депутатлари Ш. Ўзбеков, И. Жалилов, Ф. Хўжаниёзова, С. Абраевлар шаънига ҳам самимий дил сўзларини айтмоқдалар. Аҳоли 205-Қарши сайлов округидан «Каршистрой» бирлашмаси бошлиғи С. Чегибоевни республика халқ депутатлигига сайлаб янглишмади. С. Чегибоев шаҳарни ободонлаштириш, маданий-маиший бинолар қуришда депутат сифатида алоҳида ташаббускорлик кўрсатяпти. У сайланган мавзе ҳудудида қисқа вақтда маданий-маиший соҳалар учун жуда кўп бинолар қурилди. Султон Чегибоев бир вақтнинг ўзида вилоят халқ депутати, вилоят кенгаши раёсатининг аъзоси ҳамдир. У ҳамиша сайловчиларнинг қувонч ва ташвишларига шерик. Улуғ Ватан уруши қатнашчилари, байналмилалчи жангчилар, ночор оилалардан ёрдамини аямайди.

Сайловчилар ҳурматига сазовор бўлаётган вилоят Кенгашининг бундай ишчан, ташаббускор депутатлари кучи билан ўтган сайловдан бери 32 та энг муҳим наказлар бажарилди. Жумладан, Китоб районидаги Варганза қишлоғида тикувчилик цехи қурилиб, ишга туширилди. Шаҳрисабз шаҳридаги қатор кўчалар газлаштирилди. Толлимаржон шаҳри аҳолиси ичимлик сув билан таъминланди. Нишон районида миллий таомлар ошхонаси ишга туширилди. Бир неча шаҳар ва қишлоқлардаги ички йўлларга асфальт ётқизилди. Мактаблар, болалар боғчалари, савдо шаҳобчалари ва бошқа ижтимоий-маданий иншоотлар қуриш бўйича ҳам ишлар олиб борилмоқда. Жумладан, Ульянов районидаги «Пахтакор» давлат хўжалигининг Фазли қишлоғида 814 ўринли ўрта мактаб биноси қуриб битказилмоқда.

Аслида сайловчиларнинг ана шу наказини рўёбга чиқариш анча қийин кечди. Қурилиш ташкилотлари ва ҳомийлар масалага енгил-елпи қарадилар. Мактаб қурилиши масаласи вилоят Кенгаши раёсати ва сессиясига олиб чиқилгандан кейингина иш тезлашиб кетди. Ушбу мақолани тайёрлаш жараёнида жуда кўп депутатларнинг халқ наказзи ва унинг ижроси ҳақидаги фикрини ўрганишга тўғри келди. Кўпчилик сайловчилар берган наказларни амалга ошириш фақат депутатнинг ишигина эмас, айни пайтда шу ишга боғлиқ корхона, ташкилот ва муассаса раҳбарларининг ҳам иши бўлмоғи даркор. Чунки депутатнинг имконият даражаси чекланган, унинг ҳисобида наказни бажариш учун махсус маблағ ҳам йўқ. Энг муҳими — шаҳар, район, партия ва совет ташкилотлари раҳбарлари ўз ҳудудларидан сайланган турли даражадаги депутатларни ҳар томонлама қўллаб-қувватлашлари зарур.

Агар депутат ўзига билдирилган ишончга масъулият билан ёндошса, астойдил ишласа наказларни бажариш жараёнида тегишли ташкилот раҳбарлари билан умумий тил топиши мумкин. Аммо маҳаллий Кенгаш депутатлари ишга шу тариқа ёндашмайдилар. Улар кўп ҳолларда депутатнинг вазифаси сессия ва бошқа йиғинларда иштирок этиш деб тушунадилар. Хизмат вазифам тақозоси ва айни пайтда вилоят Кенгаши депутати сифатида деярли барча сессияларда қатнашиб ажаб бир ҳолатни кўраман. Баъзи депутатлар маърузаларни тинглаш ўрнига мажлис охиригача кўз очмай ухлаб ўтиришади. Қарор лойиҳаси овозга қўйилган пайтда эса унинг мазмун ва моҳиятини тушунмай туриб, шунчаки қўл кўтариб тасдиқлаб юбораверадилар. Ҳатто депутатлар орасида муҳокама этилаётган масала юзасидан шу пайтгача бирор фикр билдирмаган кишилар ҳам бор.

Баъзи депутатларга эса сессияларда очиқ-ойдин гапиришга имкон берилмайди. Ҳамиша залнинг олдинги қаторларидаги ўриндиқларни эгаллаб ўтирадиган вилоят ва район миқёсидаги лавозимли раҳбарлар ўз дардини айтмоқчи бўлган депутатларнинг сўзини бўлиб, луқма ташлаши одат тусига кириб қолди. «Ўтиринг, бас, етар, ҳой ўртоқ нима кераги бор бу гапларни» каби луқмалар тез-тез эшитилади. Менимча нотиқ сўзини бу хилда бўлиб қўйиш маданиятсизликдан бошқа нарса эмас. Улар эскича иш юритишга, буйруқбозликка ўрганиб қолган, ҳозирги даврга, ўзгаришларга кўниколмаётган шахслардир.

Халққа хизмат — фахрли иш. Афсуски, баъзи депутатлар сайлов пайтида халқ ишончини қозониш учун ўйламай-нетмай ўз зиммаларига жуда кўп масъулиятни қабул қилаверишди. Энди навбат ижрога келганида эса берилган ваъдани эплолмай бутун айбни партия ва совет ташкилотларига тўнкамоқдалар. Шу йилнинг апрель ойида Шаҳрисабз ва Яккабоғ районларида бўлиб ўтган митингларнинг ташкилотчилари орасида халқ депутатлари ҳам бор эди. Ўзбекистон ССР халқ депутати Яккабоғ район матлубот жамияти юк ташувчилар бригадири Ш. Рўзимуродов мана шундай йўл тутиб жиноятга йўл қўйди. Яқинда Қашқадарё вилоят суди уни тўрт йил муддатга озодликдан маҳрум этди.

Биз яқинда яна бир воқеанинг гувоҳи бўлдик. Қашқадарё қурилиш трестининг меҳнат жамоаси сайловчиларнинг 581-Қарши ҳудудий сайлов мавзеидан СССР халқ депутатлигига сайланган В. И. Огарок фаолиятсизлигидан норози эканлигини ҳисобга олиб, уни халқ депутатлигидан чақириб олиш тўғрисида қарор қабул қилди. Чиндан ҳам В. Огарок халқ ишончини оқламади. Иқтисодий танглик кучайган, ишчиларнинг турмуш шароити анча оғирлашган ҳозирги пайтда ўз сайловчиларини бутунлай унутиб қўйди. Ҳатто улар билан гаплашишни ҳам эп билмади.

Шу ўринда савол туғилади. Хўш, сайлов пайтида ўз тинчини кўзлайдиган кимсаларга нега ишонч билдирилганди? Учрашувлар чоғида унинг шаънига турли хил мақтовлар айтилганди-ку? Ҳатто вилоят «Қашқадарё ҳақиқати» ва «Кашкадарьинская правда» рўзномалари бўлажак депутат ҳақида йирик фотосуратлари билан бирга саҳифа-саҳифа мақолалар ёритишганди.

Яна бир гап: аҳоли ҳукумат раҳбарларига ишонади. Халқимизнинг ана шу ишонувчанлик фазилати жуда ҳам яхши. Аслида ҳам шундай бўлмоғи керак. В. Огарок Ўзбекистон ССР Вазирлар Кенгаши раисининг ўринбосари бўлиб ишлаб юрган пайтларида нутқининг равонлиги, сўзамоллиги билан ўзини халқ дардидан бошқа дарди йўқ, жуда ҳам жонкуяр раҳбар қилиб кўрсатганди. Шунинг учун ҳам мазкур сайлов округига қарашли Қарши, Косон, Муборак шаҳарлари, Қарши, Косон Муборак, Ульянов, У. Юсупов, Баҳористон районларининг аҳолиси унга ишонч билдиришганди. Бу ишонч шу даражага бориб етгандики, бошқа мавзеларда муқобиллик асосида бир неча номзодлар кўрсатилган бўлса-да, 581-сайлов мавзеида унинг бир ўзи овозга қўйилди.

В. Огарок вазифасидан озод қилингандан сўнг жумҳурият ҳудудидан чиқиб кетди. Унинг қаердалиги ва нима иш билан шуғулланаётганлиги, қайси лавозимда ишлаётганлигини ҳам ҳозир бирор сайловчи билмайди.

Хулоса шуки, халқ депутатлиги алоҳида имтиёз эмас, балки жуда ҳам оғир вазифа. Буни қалбдан ҳис этган кишигина ҳамиша ўз сайловчилари обрў-эътиборида бўлади.

М. КАРОМОВ,
«Совет Ўзбекистони» мухбири, Қашқадарё вилоят Кенгаши депутати.

Оромбахш, сўлим Чимён, зилол сувли булоқлар. Ўчоғидан сон-саноқсиз пуфаклар пуркаб ётган салқин булоқ соҳилидаги ҳарсанг тошга ўтириб хаёл дарёсига ғарқ бўлган Ҳувайдо чамандек гуллаган ўрик шохида куйлаётган дардкаш булбул ноласига қулоқ тутаркан, беихтиёр унинг ҳам булбул юрагидан оташ сатрлар тўкила бошлайди...

Кўнглида дард кўп, айтарға бир
маҳрам тополмасман,
Кетарға бош олиб чўллар аро
ҳамдам тополмасман.
Юроким ғуссага тўлди, кишим йўқ
айтгали ҳолим,
Нетай, дард айтгудек, бир дардман
одам тополмасман.

«Яқосини кўкси узра бир замон бенам топа олмаган» шоири замон —XVIII аср ўзбек шеъриятининг забардаст намояндаси Ҳувайдои Чимёний тасаввуримизда ана шундай жонланади.

Ўтган йили Фарғона вилоятининг машҳур Чимён қишлоғида бўлгандик. Чимён бутун мамлакатга машҳур бир маскан. Ўрта Осиёда биринчи бўлиб ишга тушган нефть конлари, минг-минглаб кишилар дардига дармон бўлаётган шифобахш сувлари, санаторий ва пансионатлари, хушҳавоси гўзал табиати туфайли бу ерга ҳар йили минглаб кишилар келишади. Бироқ Чимён номини фақат бутун Туркистонга, балки оламга машҳур қилган яна бир хусусият — унинг Ҳувайдо ватани эканлигидир.

Чимёнликлар Ҳувайдо хотирасини эъзозлашади. Ҳувайдо ҳар тонг соҳилига келадиган сой ҳам, булоқ ҳам, ҳовли ҳам сақланиб қолган. Шу булоқдан 50—60 қадам юксакда Ҳувайдонинг мангу ҳобгоҳини кўрасиз.

Шоирнинг асл исми Хўжаназар, отасининг исми Ғойибназардир. Илмли, саводли киши бўлган Ғойибназар асли Ўш шаҳридан эди. Тақдир эканми, у Чимёнга келиб қолади. Шу ерда масжид, хонақоҳлар қурдиради. Ҳар ҳолда Ғойибназар таъби назм аҳлларидан бўлса керак, ўғлига дастлабки билимини бергач, уни Қўқонга мадраса таълими олгани жўнатади. Хўжаназар мадраса таълимини олгач, ўз қишлоғига қайтиб келади.

Ажойиб бир ҳол! Ўша нотинч замонларда озми-кўпми истеъдоди бор, ғазал битишга уқувли кимсаларнинг ҳаммаси шаҳарларга — мадрасалар ва хону бекларнинг саройларига интилишган бир пайтда юксак истеъдодли шоир ўз умрини олис ва хилват қишлоқда ўтказади. Шунга қарамай, адабий муҳит, шеърий анжуманлардан узоқ қишлоқда маслакдош, ёлғизлик, қувваи ҳофизада рақобатга арзийдиган шоирларсиз шароитда унинг ижоди булоқ бўйидаги ёлғиз чинордай қулф уриб ривожланаверади.

ОЛТИН КЎПРИК

Фидойи маърифатпарвар

ЎН САККИЗИНЧИ асрда Фарғонада сиёсий вазият жуда чигал ва ўзгарувчан эди. Ҳали ягона мамлакат — Қўқон хонлиги ташкил топиб улгурмаган, на Бухоро, на Қашқарга бўйсунувчи Марғилон, Чуст, Андижон, Хўжанд бекликлари ўзаро уруш-талашлар билан банд. Қўқон эндигина пойтахтлик даъвосини қилишга киришган. Албатта, феодал бош-бошдоқлик адабиёт ва санъатнинг ривожига путур етказган. Балки, ўзига Ҳувайдо тахаллусини олган ёш шоир ўзаро қирғинлар туфайли азоб-уқубат чекаётган халқ дардига шерик бўлишни мадрасаларнинг тор ҳужраларидаги сийқа мунозаралар-у, бекларнинг ялтироқ саройлари тупроғини ялашдан устун қўйгандир.

Оташнафас шоир бутун Туркистонга довруғ солди. Айни вақтда, ёзма манбалардан маълум бўлишича, унинг иккинчи мақсади жаҳолат ва саводсизликка маҳкум этилган деҳқонлар оммасига маърифат элтиш бўлган. Бу Ҳувайдо ҳаётининг ҳали кам ўрганилган, адабиётчилар ва тарихчилар эътиборига лойиқ нуқтасидир. Ўзбек маърифатпарварлиги тарихида Ҳувайдонинг ўз ўрни бор. Ҳувайдо ўзбек шоирлари ичида биринчи олис қишлоқда мактаб очган ва узоқ йиллар қишлоқ болаларига хат-савод ўргатиш билан шуғулланган. Ўз ўқувчилари учун таълим-тарбия, ахлоқий-дидактик мазмундаги «Роҳати дил» манзумасини ёзган. Айрим маълумотларга қараганда, Ҳувайдонинг таълим бериш усули ҳам замондош домлаларга нисбатан бирмунча илғор, янгиликларга бой бўлган. Маълумки, XVIII асрда мадраса ва мактабларда дарсликлар асосан араб-форс тилларида битилган бўларди. Ҳувайдо, юқорида айтганимиздек, ўзбек тилида ахлоқий-тарбиявий китоблар ёзган. Аввало наср билан ёзилган, кейин ўзи назмга солган «Роҳати дил» бутунлай ёшлар тарбиясига бағишланган асардир. Бу ҳақда маърифатпарварнинг ўзи шундай гувоҳлик беради:

Китобим оти эрур «Роҳати дил»,
Эрур ҳар бир сўзи танбеҳи ғофил».

Ҳувайдо фаолияти ва ижодининг маърифатпарварлик йўналишига унинг қуйидаги сатрлари ҳам асос бўла олади:

Бу Чимён шаҳрининг пири жавони,
Тамомийси эрурлар турки хони.
Алар тожик сўзига беҳунарроқ,
Дедим бўлса китобим турки беҳроқ.

Демак, у асосан меҳнаткаш халқ учун, туркихон деҳқон ва косиблар учун ижод қилган. Мактаби эса бутун Водил депараси-ю, Марғилон, Олтиариқ, Риштонгача катта зиё маскани бўлиб қолган. Ҳувайдо мактаби ўша даврнинг ўзидаёқ дастлабки меваларини берган. Унинг шогирди Мир Ҳасан Садоий ўз даврининг кўзга кўринган шоири бўлиб етишган. Бу эса XIX асрнинг охири ва XX аср бошларида Туркистон, Бухоро ва Хивада вужудга келган маърифатпарварлик, жадидлик ҳаракатининг илдизлари Ҳувайдога ҳам бориб етишига асос бўла олади. Худди Ҳамза, Айний, Абдулла Авлоний, Беҳбудий фаолияти сингари Ҳувайдонинг мактабдорлик фаолияти ҳам уламоларнинг қолоқ, жоҳил қисми орасида кучли норозилик уйғотади. Кўчада бўлмасин, маъракада бўлмасин, дин номидан гапириб, оммани талашга чоғланган илмсиз сохта қори-имомлар, болалар умрини беҳуда ўтказаётган иқтидорсиз мактабдорларни шоир мактабда дарс бериш пайтида ҳам, хонақоҳдаги воизхонлик чоғи ҳам аёвсиз фош этади.

Шу сатрлар муаллифларидан бири 60-йиллар ўрталарида шоирнинг ижодий меросини ўрганиш учун Чимёнга борган, унинг мухлислари, авлодлари билан суҳбатлар қурган эди. Шундай суҳбатлардан бирида кексалар сохта дин пешволарининг Ҳувайдо жонига қасд қилганликлари ҳақида ҳикоя қилиб беришганди.

Тун ярмида соҳиби қалам кулбасининг эшиги оҳиста тақиллайди. Бедор шоир эшикни дарров очади.

— Тақсир, кийининг, кетдик, — дейди бўсағада турган нотаниш икки киши. — Биз дўстларингизмиз, ҳозир биз билан юринг, вақт зиқ. Кейин ҳаммасини батафсил айтиб берамиз.

— Қаерга, нега? — сўрайди босиқ овоз билан шоир бепарвогина.

— Мухолифларингиз бугун сизни ўлдиришмоқчи...

Кўчада от қўшилган Қўқон арава шай турарди. Тонгга яқин шоирни бир уйга олиб келишди. Хона шоир кулбаси каби жиҳозланган эди. Буни кўриб Ҳувайдонинг миясидаги фикрлар олишуви тинди. У чинакам дўстлар даврасида эканлигига амин бўлди.

Ўша куни субҳидамда шоирнинг кулбасига уни излаб юз-кўзини рўмол билан ўраб олган барзангилар бостириб кирди. Нокаслар уйнинг тўс-тўполонини чиқариб, роса титкилашди. Аммо ёлланган қотилларнинг шум нияти пучга чиқди. Улар уйдан бир эски намат, кичик хонтахта, сиёҳдон, қоғоздан бошқа ҳеч нарса топа олмадилар.

Эртасига шоир Чимённинг чекка бир қишлоғида турганлигидан воқиф бўлди. Шунда у гап нимада эканлигини англаб, жонини ва китобларини асраб қолганликлари учун «ерга бир дон сепсангиз, минг дон бўлсин» деб дўстларини дуо қилди. Шу-шу бу қишлоқнинг номи Миндон бўлиб кетган экан. Ҳозирги Миндон Фарғонанинг йирик ва обод қишлоқларидан бири.

Албатта, бу ўша даврнинг зиддиятларидан гувоҳлик берувчи ибратли ҳикоя. Кези келганда шуни айтиш керакки, ўша 60-йиллар ўрталарида Ҳувайдо ижоди норасмий равишда ман қилинган бўлиб, у ҳақда илмий иш қилиш, асарларини кўп нусхада чоп эттириш ўта мушкул эди. Чимён сафари натижаси ўлароқ (анчагина баҳсу-мунозара, тортишувлардан сўнг!) «Тошкент оқшоми» газетасида унга бағишланган бир саҳифа чиқариш мумкин бўлган эди, холос...

Бизнингча, Ҳувайдо ўзининг бутун ижоди, маърифатпарварлик фаолияти билан Навоий, Бобур ва Машраблардан бошланиб XIX ва XX асрлар шоир ва адиблари, уларнинг маърифатпарварлик ғоялари орасига ташланган ўзига хос олтин кўприк вазифасини ўтайди.

ҲУВАЙДО ҲАҚИДА

● Машраб ва Ҳувайдолар номи Шарқ мамлакатларида айниқса машҳурдир.
Академик Воҳид ЗОҲИДОВ.

● Агар ўзбек адабиёти гўзал бир боғ бўлса, Ҳувайдо бу боғда битган азим бир дарахт.
Адабиётшунос Тўхтасин ЖАЛОЛОВ.

● Илоҳи роҳати дилдир Ҳувайдо,
Бобот нисбатлари қилғайму шайдо.
Самар БОНУ.

Шоир ва шеър қадри

ҲУВАЙДО машрабона, ҳам дунёвий, ҳам сўфиёна ғазаллари сатридан аланга уфуриб турадиган оташнафас шоир эди. Унинг содда, ўйноқи ва равон ғазаллари кейинги икки ярим аср мобайнида азим Туркистоннинг шаҳар-қишлоқлари аро дилдан-дилга, тилдан-тилга кўчиб юради. Ўтмишда шеърхонлик давралари Ҳувайдо ғазалларисиз ўтмаган. Ҳофизлар унинг ғазалларини ҳамон куйга солиб айтиб келадилар. Шоирнинг чевараси Ҳожи Салоҳиддин ва шоир Мирза Ҳаким ибн Мирза Умид Марғилонийлар Ҳувайдонинг асарлари Қашқар, Ёркент, Оқсув, Хўтан, Балх, Бухоро, Хоразм ва бошқа жойларда жуда машҳур бўлиб кетганлиги ҳақида ёзиб қолдиришган. Улар XIX аср бошларида шоир асарларини жамлаб девон тузишган. «Девони Ҳувайдо» халқ орасида ғоят кенг тарқалган эди. 1909 йилда шоир авлодларининг буюртмаси билан таниқли маърифатпарвар Шомурод котиб Ҳувайдо девонининг мукаммал нусхасини яратиб, тош босмада нашр эттиради. Кейинчалик бу нусха Истамбулда ҳам босмадан чиқиб, мусулмон Шарқининг барча мамлакатларига тарқалади.

Мавлоно Носех, Мужрим Обид, Маҳмур, Гулханий, Огаҳий каби Ҳувайдога замондош ёки сал кейинроқ ўтган қалам соҳибларидан тортиб, Муқимий, Фурқат, Ҳазиний, Муҳлис, Шавқий каби кейинги замон шоирлари ҳам Ҳувайдо ғазалларига назира, тазмин ва мухаммаслар битишган. Адабиётшунослар Ҳувайдо шеъриятининг Шўро даври адабиётига алоқасини ўрганиб, унинг Ҳамид Олимжон ғазалларига баракали таъсирини қайд этишган. Бу ҳақда профессор Ғ. Каримовнинг илмий ишларида маълумотлар бор. Бу ҳолат эса, Ҳувайдонинг ўзбек шеърияти тарихида ўзига хос муҳим ўрин тутганидан далолат беради. Афсуски, феодал даврининг мудҳиш йилларида ҳам меҳнаткаш халқ тарафида бўлган шоир ижоди айрим сабабларга кўра бизнинг давримизда қадрини топмай келяпти. Аввало, қатағон ва турғунлик йилларида Ҳувайдо ижоди юзига қора парда тортишга уриниш бўлганлигини таъкидлаш керак. Адабиёт ўз табиий ривожидан кўра, кўпроқ синфий кураш нуқтаи назаридан баҳоланган вазиятда тарихда эшон ўтган ва воизхонлик қилган Ҳувайдо ижоди зиддиятли эди, деб эълон қилинди. Ижодини тақиқлашга ҳаракат бўлди. Қатағон йиллари Ҳувайдо авлодлари қисти-қафасга олиниб, улардан боболарининг сақлаб қолинган китобларини топиб бериш талаб қилинди. Топиб берилган тақдирда бундай китоблар йўқ қилинди. Ҳатто Ҳувайдони ўқиш ҳам хавфли бўлиб қолган эди. Ҳувайдо издошларидан чимёнлик шоир Шуҳратий эса унга эргашиб ёзган ғазаллари учун сургун қилинди. Ҳувайдонинг мухлиси бўлган яна бир чимёнлик шоир О. Ёқубийга «эскичани тарғиб қилувчи, халқ душмани» дея айб қўйилди. Шунда юраги зарда шоир алам билан:

Мени ҳақсиз деманг, дўстлар
Шўрога ҳақлиман,
Кийиб эски чопон, бир камбағал,
елкам ямоқлиман».

дея нола қилган эди.

Ҳувайдо ижодини ман қилиш, унинг номини халқ хотирасидан ўчириб юборишга уриниш сўнгги йилларгача давом этди. Ҳатто 80-йиллар ўрталаридаги собиқ раҳбарларимиз ислом динига қарши катта юриш бошлаган кезлари Ҳувайдонинг отаси қурдирган ва шоир кўп вақтини ўтказган масжид бузиб ташланди. Тўхтасин Жалоловнинг Ҳувайдо авлодларидан бўлмиш шоира Самар Бону ҳаётига бағишланган китобида тадқиқотчи Ҳувайдо авлодлари билан учрашувлар осон бўлмаганлиги, улар негадир ўз буюк боболари, момолари ҳақида жуда ийманиб, недандир хавфсирагандек маълумот берганликларини баён қилади. Ўзи қатағон йиллари жабрини чеккан таниқли адабиётшунос шу йўл билан Ҳувайдо авлодларининг ўша мураккаб йиллари сўроқ ва таъқиблар туфайли юрак олдириб қўйганликларига ишора қилган эди.

Устоз олимларимиздан Воҳид Зоҳидов, Воҳид Абдуллаев, Азиз Қаюмов, Суюма Ғаниева ва бошқа қалам соҳиблари шоир ижодини ижодий баҳолаб, бадиятини эътироф этиб мақолалар ёзишган, тўпламини чоп этишган бўлсалар ҳам уларга таъзим этган ҳолда Ҳувайдо бой адабий мероси нисбатан кам ўрганилганлигини, халқимиз унинг ижодидан деярли бебаҳра қолаётганини таъкидламоқчимиз. Ҳайриятки, қайта қуриш, ошкоралик, демократия шамоллари эса бошлади. Мана шу эпкинда унутилган номлар, ҳибсга олинган китоблар қайта юзага келяпти. Унутилган қадриятлар ўз ҳақиқий эгаси — халққа қайтариляпти. Чимёнлик ўқитувчи, Ўзбекистон ССР халқ таълими аълочиси Нўъмонжон Орипов Ҳувайдо ҳаёти ва ижодини ўрганиш, асарларини тарғиб қилиш бўйича анча йиллардан буён жиддий шуғулланиб келади. Унинг ташаббуси билан шоир уй-музейини ташкил этиш бўйича ишлар бошланган. Фарғона районидаги «Ленинград» жамоа хўжалиги шоир қабрини таъмирлашга анчагина маблағ ажратди. Ноҳиядаги 13-ўрта мактабга Ҳувайдо номи берилди. Қишлоқдаги янги чойхона, масжид Ҳувайдо номи билан аталди. Чимён қишлоғи жамоатчилиги шоир яшаб ўтган қишлоққа Ҳувайдо номи берилиши хусусида таклиф киритган. Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси Фарғона вилоят бўлими ҳар йили Чимёнда ҳувайдохонлик кунлари ўтказяпти. Афсуски, булар ҳали етарли эмас. Энг муҳими, «Девони Ҳувайдо», «Роҳати дил» манзумаси, бошқа асарларини кўп нусхада нашр этиб, шинаванда халқимизга етказиш зарурдир.

Фарғона районининг Чимён қишлоғидаги 12-ўрта мактаб директори, жумҳурият халқ маорифи аълочиси Нўъмонжон Орипов Ҳувайдо ижодининг тадқиқотчиларидан биридир.

— Айниқса Фарғонада, — дейди Нўъмонжон Орипов, — кейинги йиллари Ҳувайдо номи кўп эсланяпти. Унинг хотирасини абадийлаштириш учун анчагина ишлар амалга оширилди. Аммо эски ўзбек ёзувидан хабарсиз кишилар учун у ҳамон номаълум шоирлигича қолмоқда. 1970 йилда янги имлода босилиб чиққан, кам нусхадаги кичик девон шоир ижоди ҳақида тўлиқ маълумот бермайди. Бунинг устига ўша китобчани топиш ҳозир жуда мушкул.

Нўъмонжон ака ҳақ. Тўғри, классик адабиётимиз намояндалари иззатини озми-кўпми жойига қўйиб келяпмиз. Аммо ҳеч шубҳасиз XVIII асрдаги забардаст ўзбек шоири бўлмиш Ҳувайдо ҳақида на китоблар бор, на фильмлар бор, на салворли илмий ишлар яратилган. Шу ўринда бир фикр. Маҳаллий олимлар эски манбалар, авлодлар хотирасида қолган баъзи тарихий воқеалар, ўша даврнинг Ҳувайдо ижодида акс этиши ҳолатларини ҳисобга олиб, шоир мелодий 1714 йили туғилган бўлса керак, деган фаразни олға сурмоқдалар. Агар бу фараз ўз илмий исботини топса, 1994 йили Ҳувайдонинг милодий ҳисобдаги 280 йиллик юбилейини нишонлаш мумкин бўлади. Балки шу муносабат билан Ҳувайдо асарларини тўлиқ чоп этиш, унинг ҳаёти ва ижоди хусусида жиддий илмий-танқидий ишларга қўл уриш имконияти туғилар. Ҳар ҳолда Ҳувайдо ўзбек адабиёти ва маърифатпарварлиги тарихида ўз муносиб ўрнини эгаллаши, ўз қадрини топмоғи зарур. Бу ҳам аждодлар, ҳам авлодлар олдидаги муқаддас бурчимиздир.

Ҳувайдо авлодлари. Чимён адабий муҳити

ЎЗБЕК ва ҳатто жаҳон адабиёти тарихида ҳам бир уруғ авлод вакилларининг қарийб уч аср бетўхтов ижод қилишлари ўзига хос ғаройиб ҳодиса ҳисобланса керак. Бундан қарийб 300 йил муқаддам ўтган шоирнинг авлодлари орасидан жуда кўплаб шоир ва шоиралар етишиб чиққан. Унинг набираси Мавлавий Сирожий, чевaралари Самар Бону, Салоҳиддин Соқиблар соҳиби девон шоир бўлганлар. Баҳринисо отин, Мунисхон ая, Аманхон Маҳсум, Муқимиддин Маҳсум ва Ҳувайдо авлодига мансуб бошқа талай шоирлар баракали ижод қилишган. Бу авлоддан-авлодга давом этиб келаётган ўзига хос анъана, ғаройиб шеърий занжир узилгани йўқ. Ҳозирги кунда Ҳувайдо авлодларидан бўлмиш чимёнлик Ўлмасжон Муқимов ҳам дурустгина рубоий ва ғазаллар битади. Афсуски, адабиётимиз тарихидаги бу ноёб ҳодиса етарли даражада таҳлил қилинмаган. Марҳум Тўхтасин Жалолов «Самар Бону» китобчасида шу авлод вакиллари ижоди ҳақида қалам юритиб, савобли иш қилган эди. Лекин, бу қизиқарли тадқиқот кейинчалик давом эттирилмади. Бизнингча, Ҳувайдо авлодларининг девонлари ва шеърлари маълум бир тартибда нашр этиладиган бўлса, ўзбек шеъриятининг кейинги 300 йилдаги тараққиёти бир авлод ижодида ҳам ўзига хос равишда акс этган бўлур эди.

Ҳувайдо ижодини ўрганиш ҳали адабиётшуносликда унча машҳур бўлмаган Чимён адабий муҳитини ҳам ўрганиш демакдир. Оташнафас шоир асос солган, унинг атрофида вужудга келган бу муҳитда унинг қариндош-уруғларигина эмас, балки бошқа кўплаб шоирлар ижоди ҳам шаклланган. Қизиғи шундаки, бу шеърий мактаб анъаналари ҳамон давом этмоқда. Чимён қишлоғида Ҳувайдонинг ижод чашмасидан баҳраманд бўлиб, унга шогирд ҳисобланмиш шоирлар ўтишган. Мавлоно Носех, Мир Ҳасан Садоийлар Ҳувайдо билан бир даврда ижод этишган бўлса, Салоҳиддин Соқиб, Мирза Ҳакимлар XIX аср ўрталарида, XX асрда эса Шуҳратий, Ёқубий, Ҳокий каби шоирлар қалам тебратишган. Уларнинг ҳаммаси ижодини бир нарса — Ҳувайдо шеъриятига нисбатан бениҳоя кучли муҳаббат туйғуси билан бирлаштириб туради. Устоз ўқитувчи Нўъмонжон Орипов катта меҳнат қилиб тузган Ҳувайдо шажарасига фақатгина унинг шеър ёзган авлодларигина киритилган, уларнинг бир қисми Чимёнда, бир қисми эса Ўшда яшаганлар. Ҳувайдонинг Ўш ва Чимёндаги авлодлари ҳозиргача ўз алоқаларини узмаганлар. Масалан, истеъдодли шоира Шаҳринисо отин Ўшда туғилган. Чимёнга келин бўлиб тушиб, ҳаётини шу ерда ўтказган. Шоир Темиржон эса Чимёнда туғилган-у, лекин Ўшда яшаб, ўша ерда ижод этган. Оминахон Чимёнда туғилиб, Ўшга келин бўлиб тушган ва ҳоказо. Шу нарса диққатга сазоворки, уларнинг ҳаммаси буюк боболари анъаналарини муқаддас билиб кучлари, иқтидорлари етганича шеър, ғазал, рубоийлар битганлар. Бу ўзига хос алоқалар бугун ўзбек ва қирғиз халқлари дўстлигидаги мустаҳкам занжир бўлиб хизмат қилмоқда.

Биз Ҳувайдо ижоди ва ҳаёти хусусида айрим маълумотлар ва фикр-мулоҳазаларни беришга журъат этдик. Бу фикр ва мулоҳазалар қатъий илмий далил бўлишига даъво қилинмайди. Биз фақат адабиётшуносларимиз тарихчиларимиз, еттисидан етмишигача шеърхон бўлган нозик дидли халқимиз диққатини унутилаёзган ёрқин бир сиймо — Ҳувайдо шахсига тортишга жиндек ҳаракат қилдик, холос.

Расул РАҲМОНОВ,
Алишер ИБОДИНОВ.

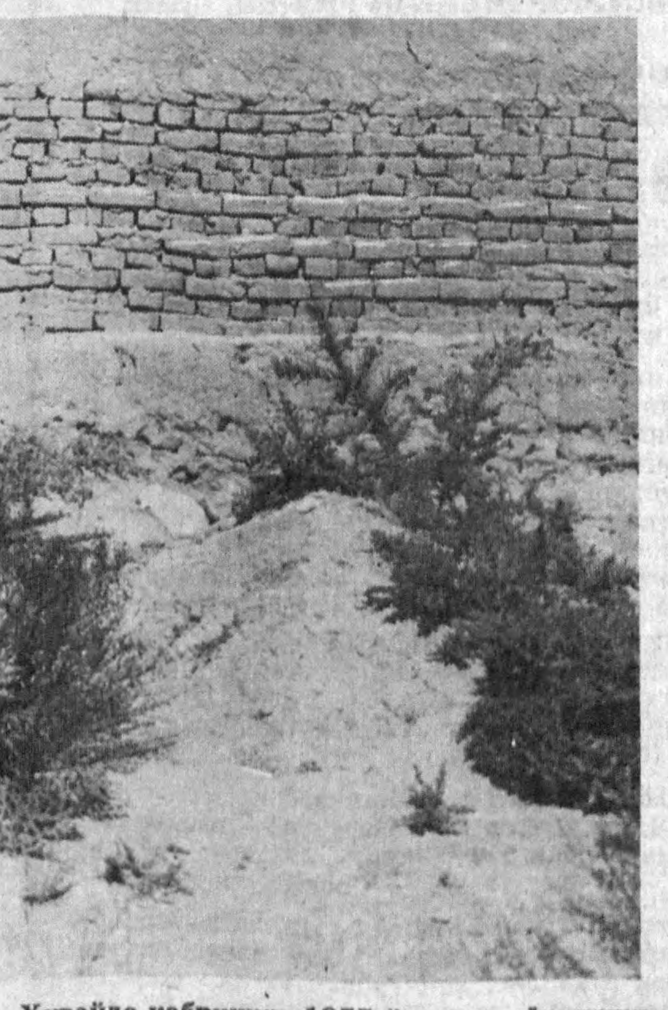

Ҳувайдо қабрининг 1955 йиллардаги кўриниши.

Ҳувайдо қабрининг ҳозирги кўриниши.

Ҳувайдо авлодлари ижодидан

ФАРЗАНДЛАРИМГА

Отани кимки рози қилса ғам анга дучор бўлмас,
Она рози бўлур ҳар кимсадин оламда хор бўлмас.
Азиз бўлғай жаҳонда халқаро беэътибор бўлмас,
Етар осон қўлига мақсади, кўп интизор бўлмас,
Кечиргай комирконликда жаҳон бошига тор бўлмас.
Ота бирла онанинг хизматин яхши адо қилгил,
Уларни доимо хушнуд этарни муддао қилгил,
Қилиб шойиста хизмат, жони дил бирла роз қилгил,
Олиб дарду-ғуборини кўзингга тўтиё қилгил.
Аларнинг ҳоки пойидан сенга ортиқ тумор бўлмас.
Отанинг отини «чол» деб чақирма мол деган бўлғай,
Десанг «кампир» ани мисли доимо ҳаммол деган бўлғай,
Алар келганида чеҳранг бузмагил «йўқол» деган бўлғай,
Келинни қайнанага қайрарда жанжал сол деган бўлғай,
Нажоти зиндагоний файзи анда барқарор бўлмас.
Зар қадрига етган кишини элаpo заргар дерлар,
Ота норози бўлса халқ ичида «оқпадар» дерлар,
Онадин қарғиш олганни гадо-ю, дарбадар дерлар,
Кетиб тескари қори, курар доим зарар дерлар,
Жаҳонда ўйлагилки, оқпадардин катта ор бўлмас.
Отадир рўзғорда ҳаммани бошловчи карвон янглиғ,
Онадир кўп жабру-ситам кўрган нотавон янглиғ,
Ота бирла она сенга мисоли боғбон янглиғ,
Етиб поёнига бермас, ажаб сирли ниҳон янглиғ,
Агар сув бермаса бахтинг боғи сабзавор бўлмас.
Отани рози қилсанг, тахти иззатда Искандарсан,
Онани шод этарсан, кавкаби бахти мунавварсан,
Яқин нури билан қалбингда гўё моҳи анварсан,
Бўлиб булбул ҳидоятда гулистон ичра сайрарсан,
Иккисидан улуғроқ жаҳонда ҳеч гулзор бўлмас.
Жаҳонда бахтиёр бўлган киши соҳиб миром ўлгай,
Саодат соҳиби озор кам, ширин калом ўлгай,
Хулқи одобда тенгсиз, қўли кўксида салом ўлгай,
Ота-онани ранжитган икки дунёда тамом ўлгай,
Ҳокиё, фарзандларга айтим бунда ҳеч сир-асрор бўлмас.

ҲОКИЙ (Муқимиддин Маҳсум). Ҳувайдонинг чевараси — 1900 — 1978 йилларда яшаган.

НАСИҲАТ

Ҳақингни куйлайин тингла, фарзандим,
Нурим, қувончим, дил жигарбандим,
Ҳақингни куйласам қанчаки шу оз,
Иззатинг-ҳурматинг сақла, фарзандим.
Йўлингга тоза боғ ташлагин қадам,
Насиҳат айлаган бизга ҳам адам,
Оёғинг остига кирмагай тикан,
Ҳақиқат йўлини изла, фарзандим.
Беҳуда юрмагин, адашма йўлдан,
Наки бор келади суяксиз тилдан,
Яхшилик келмайди қора кўнгилдан,
Отангнинг номини сақла, фарзандим.
Йигитлик ғурурнинг ўтма беҳуда,
Элингга хизмат эт сафо кўнгилда
Ўлмасий ёзади покиза дилда,
Покиза дилларни сақла, фарзандим.

Ўлмас МУҚИМОВ.
(Ҳокийнинг фарзанди).

ОБУНА—92

„СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ“ СЎРОВИ

Рўзномамизнинг азиз муштарийлари! Мамлакатдаги барча рўзнома ва ойномалар каби «Совет Ўзбекистони»га обуна мавсумини уюштириш ва ўтказишда долзарб кунлар бошланяпти. Ҳозир рўзномамиз таҳрир ҳайъатининг аъзолари вилоятларга чиқиб, сиз, азиз муштарийлар билан учрашмоқдалар. Бу учрашувлар аввалги йиллардагидан фарқли ўлароқ, дабдабали маросимларсиз, баландпарвоз нутқларсиз жонли мулоқот шаклида, бевосита сиз ишлаётган корхоналарнинг цехларида, қурилиш майдонларида, транспорт ташкилотларида, дала шийпонларида, чорвачилик фермаларида, илмий лабораторияларда, маҳалла-ю ётоқхоналарда ўтказиляпти. Табиийки, уларда «Совет Ўзбекистони» саҳифаларида эълон қилинаётган материаллар юзасидан фикр-мулоҳазалар билдиришдан ташқари, рўзноманинг келаси йилдаги йўналиши, мундарижаси, шакли ҳақида ҳам таклиф ва истаклар билдирилмоқда. Бу муҳарририят истаётган айни муддаодир. Минг афсуски, ҳар қанча уринмайлик, жумҳуриятимизнинг ҳамма бурчакларига, мамлакатнинг рўзномамиз кириб борган барча минтақаларига сафар қилишнинг иложи йўқ. Шу боис «Совет Ўзбекистони» таҳрир ҳайъати сиз, азиз муштарийлар билан сиртқи ўқувчилар конференцияси ўтказишдан олдин, унга тайёргарлик кўриш юзасидан бир неча саволлар билан мурожаат қилишга қарор қилди. Сизларнинг жавобларингиз, қимматли маслаҳатларингиз, истакларингиз, амалий таклифларингиз 1992 йил режаларини ишлаб чиқишимизда, рўзнома фаолиятининг асосий қирраларини белгилаб олишда кўмак бўлади, деб умид қиламиз. Шундай қилиб, ушбу саволларга жавоб кутамиз:

1. «Совет Ўзбекистони» рўзномасини қачондан бери ўқиб борасиз?

2. Рўзномада эълон қилинаётган қайси рукнлар остидаги мақолалар сизларга кўпроқ манзур бўляпти? Ёқмаётган бўлса сабаби нимада?

3. Сиз рўзнома саҳифаларида қайси мавзуларга кўпроқ эътибор беришимизни истайсиз?

4. 1992 йилда рўзнома саҳифаларида қандай янги рукнлар пайдо бўлишини хоҳлардингиз? Қайси муаммолар ва масалалар сизнингча, рўзнома муҳаррияти ходимлари назаридан четда қоляпти?

5. Рўзнома саҳифаларида қандай танловлар, кампаниялар, мусобақалар ўтказилишини истайсиз.

Жавобларингизни интиқлик билан кутамиз. Хатжилд устига «СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ» СЎРОВИГА» деб ёзиб қўйишни унутманг.

«СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ» ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ.

ИЗЛАГАН ИМКОНИЯТ ТОПАДИ

Утган йили район аҳолисидан 4 минг киши «Совет Ўзбекистони» рўзномасига обуна бўлган эди. Биз август ойида ишлаб чиқариш корхоналари, давлат ва жамоа хўжаликларида бўлиб, кишилар билан суҳбатлашдик, уларнинг қандай рўзномаларга қизиқишини ўргандик. «Совет Ўзбекистони»нинг доимий муштарийлари келгуси йил учун ҳам ана шу рўзномага ёзилиш ниятлари борлигини билдиришди. Бошқа кўп кишилар ҳам шу фикрни айтишди. Демак, келгуси йилда «Совет Ўзбекистони» муштарийларининг сони районимизда янада кўпаяди.

Тўғри, 1992 йил учун ойнома ва рўзномаларнинг обуна нархлари қимматлашиб, муштарийлар учун жиддий қийинчилик туғдирди, аҳолининг камсуқум, иқтисодий қийналган қисми учун жиддий муаммо бўлиб қолди. Хўш, ана шундай шароитда нима қилиш керак? Район фаоллари тўпланиб, шу муаммони ўртага ташладилар. Маслаҳат бир ердан чиқди: давлат ва жамоа хўжаликлари, корхона ва ташкилотлардаги мавжуд фондлар, касаба уюшмалари ва бошқа жамоат ташкилотлари ҳисобидан энг илғор ва жамоатчи ишчи-хизматчиларни рағбатлантириш мақсадида улар севиб ўқийдиган нашрларга текин обуна қилиш ёки обуна нархининг бир қисмини зиммага олиш лозим. Моддий жиҳатдан қийналган, шунингдек зарурат сезган меҳнат ва уруш фахрийларига ҳам иқтисодий ёрдам кўрсатиш зарур. Биз хўжалик, корхона ва ташкилотлар маъмуриятлари билан шу ҳақда суҳбатлашганимизда улар ҳам ўз розиликларини билдирдилар. Районда чиқадиган «Амударё ҳақиқати» рўзномасининг обуна нархини эса аввалги ҳолида сақлаб қолишга қарор қилдик. Демак, районимиз келгуси йилда ҳам газетхон район бўлиб қолади.

Р. ЙЎЛДОШЕВА,
Амударё район партия комитети котибаси.

СОН ЭМАС, СИФАТ БЕЛГИЛАСИН

Ойнома ва рўзномаларнинг келгуси йил учун обуна нархи оширилганлиги муштарийларни қийин аҳволга солиб қўйганлиги рост. Илгари тўрт-беш нашрга ёзилган киши энди битта рўзнома ёки ойномага обуна бўлишга илож топа олади, холос. Обуна нархининг бу хилда кескин кўтарилишига босмахона, алоқа, транспорт ҳаражатлари қатори қоғоз нархининг ошганлигини ҳам сабаб қилиб кўрсатишяпти. Баъзан эса матбуотда қоғоз танқислиги кучайиб бораётганлиги ҳақидаги хабарларни ҳам ўқияпмиз.

Кейинги йилларда турли номда катта-кичик ҳар хил рўзнома ва ойномалар ёмғирдан кейин чиқадиган қўзиқориндай кўпайиб бораётганлиги бир ҳисобдан қоғоз танқислиги кучайишига ҳам сабаб бўляпти. Ўз республикамизда ҳам янги-янги рўзномалар, ҳафталик ва ойномалар пайдо бўляпти. Аммо уларни ўқиган киши бу нашрлар кўп ҳолларда худди Ҳасан-Ҳусандек бир-бирига айнан ўхшашлигини сезади: номи бошқаю, мазмуни бир хил. Шундай экан, янги рўзномаларни таъсис этиш зарурмиди? Бунинг ўрнига аввалдан чиқиб келаётган матбуот нашрларини сермазмун қилиш, ҳамма қизиқиб ўқийдиган мақолаларни кўпайтириш маъқул эмасми? Ана шунда қоғоз тақчиллиги ҳам бўлмасди, обуна нархи ҳам ҳозиргидек кўтарилиб кетмасди. Менинг фикрим ана шундай. Аммо ўрни келганида айтай, «Совет Ўзбекистони» менинг севимли рўзномам, ҳар йилгидек келгуси йил учун ҳам унга албатта ёзиламан.

А. МУҚИМОВ,
Шаҳрисабз районидаги «Социализм» жамоа хўжалиги.

ЭЛДА АЗИЗ

Яхши одамлар даврасида

У ҳақда ким билан суҳбатлашманг, самимий сўзларни айтишади.

Маҳалладошлари:

—Фазлитдин ака элга қайишадиганлардан. Дилкаш, диёнатли, меҳр-оқибатли инсон. Фаолларимиз рўйхатида биринчилар қаторида. Тўйда ҳам, маъракада ҳам камарбаста. Маслаҳатини аямайди.

Ҳамкасблари:

— Ҳеч вақт «Чарчадим» демайди. Ўз касбининг пири, ёшлар мураббийси. Энг муҳими, ҳалол, камтар.

Фарзандлари:

— «Қобуснома»да «Отаонага иззат ва ҳурматни кўпроқ қилсанг, сенинг ҳақингдаги уларнинг дуоси тезроқ мустажоб бўлади», дейилган. Шу пурҳикматга амал этиш бизнинг фарзандлик бурчимиз, эзгу ниятимиз, бирдан-бир мақсадимиз.

Чиндан ҳам хизмат тақозоси туфайли кўплаб кишилар билан сўзлашишга тўғри келади. Узоқ йиллар давомида ёнма-ён ишлаётган ҳамкасб хислати кўз ўнгингизда янада ёрқинроқ намоён этиши, табиийдир.

Тилга олган камтарин меҳнаткаш инсон пойтахтимизнинг Қашқар маҳалласида яшайди. Ҳар кимнинг ўз бахти бор, деганларидек, унинг ҳам бахти, бахти билан бирга қувончи бор. Ҳозирги куннинг ўлчови билан айтсак, ташвишлари ҳам бор...

Фазлитдин ўрта мактабни тугатди. Илм довонини эгаллаш мақсадида ҳужжатини Низомий номли Тошкент давлат педагогика илмгоҳига топширди. Синовдан муваффақиятли ўтди. Талабаликнинг жўшқин йилларини ўз бошидан кечирди. 1953 йилда дипломни қўлга олди.

Ёш мутахассисни қўриқ Сирдарё районига ишга юборишди. Олти йил муаллимлик қилди. Қанчадан-қанча шогирдлар тарбиялади. Уларнинг аксариятидан ҳозирги кунда хат-хабарлар келиб туради. Миннатдор қалб сўзларини ғурурланиб ўқийди. Умр зарварақлари хотирага келади...

Илмгоҳда ўқиш йилларида у матбуотга меҳр қўйди. Мақолалар ёзди. Ҳозир Ўзбекистон ССР матбуот давлат ташкилотида ишлайди. У оддий ходимликдан етук мутахассис даражасига кўтарилди. Унинг имзоси матбуот саҳифаларида тез-тез кўринмаса-да, мақолаларининг ўқишли, оммабоп бўлиб нашр этилишида унинг камтарин ҳиссаси бор.

Ф. Муҳитдинов катта оила меҳрибони. Рафиқаси Назира Муҳитдинова Тошкент асбобсозлик заводида ишлайди. Ҳадемай, унинг бу корхонада иш бошлаганига ўттиз йил тўлади. Фарзандлари Тоиржон ва Зоиржон ҳам ишчи. Муҳтарама волидалари корхонасининг аъзоси. Дилфуза эса пойтахтнинг Киров районидаги 5-шифохонада ҳамшира.

Фазлитдин ака ва Назира опа ўн набиранинг буваси ва бувиси. Улар атрофида парвона. Эркатойларга меҳрибонликларини кўриб ҳавасингиз келади.

Меҳнат қилган элда азиз, дейишади. Жумҳуриятимиз ҳукумати Ф. Муҳитдиновнинг меҳнатини муносиб тақдирлади. Икки бор Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши Раёсатининг «Фахрий Ёрлиғи» билан тақдирланди. Унга «Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган маданият ходими» фахрий унвони берилган. «Меҳнат фахрийси» медали соҳиби.

Шогирд тарбиялаш халқимизнинг азалий удуми. Бугунги кунда Фазлитдин аканинг шогирдлари жуда кўп. Улар орасида Эркин Қодиров, Неъмат Бобожонов, Зокир Назиров, Ҳабибулла Юнусов сингари шогирдларнинг номларини келтириб ўтиш жоиздир.

Фазлитдин ака, яхши дўстлар даврасида обрў-мартабангиз бундан ҳам юксак бўлаверсин, деймиз

Ҳ. СУЛТОНОВ.

Суратда: Фазлитдин Муҳитдинов.
В. МОЛГАЧЕВ олган сурат.

• Мирзачўлни ўзлаштиришга киришилганлигининг 35 йиллигига

ФАХР

Шоира ҳар кунги одатига кўра яна тонг чоғида уйғонди. Бир оз ухлаб олгиси келарди, на чора, бунга илож йўқ. Яқин-яқинларгача чўлдан иборат бўлган бу ерларда ҳаёт бир қарашда жўнгина бўлиб кўрингани билан аслида жуда оғир. Етти яшардан етмиш яшаргача бўлган ҳар бир инсон боласи бетиним ҳаракат қилиши, елиб-югуриши, олам-олам юмушларни бажариши керак. Жажжи қиз Шоира Умарова ҳам эл қатори тиним билмайди.

У уйқули кўзларини ишқалай-ишқалай уйдан ташқарига чиқди. Куз-кузлигини қила бошлабди. Изғирин эсмоқда. Катта ҳовли этагидаги оғилхонада ётган қўйлар, кўча эшикдан кираверишдаги девор ёнига боғлаб қўйилган миқти бузоқ, оғилдаги говмуш сигир Шоирани кўриши билан маърай бошлади. Овқат бер, дейишаётган эди.

Шоира юз-қўлларини муздай сувга шоша-пиша чайиб олгач, жониворлар олдига хашак ташлади-да, уйга қайтиб кирди. Отаси билан онаси аллақачон ишга кетиб бўлишган экан. Иккаловлари фақат далани ўйлашади. Суҳбат чоғларида ҳам гап нуқул пахта ҳақида бўлади. Гўё улар бу ёруғ оламга пахта учун келишган-у, пахтани деб яшашади. Мана, Шоиранинг сингиллари Шаҳло билан Дилфуза тўшакда ёнма-ён ётишибди. Ҳадемай улар ҳам Шоира опасининг ёнига киради. Молларга қарашади, сигир соғиб, қатиқ ивитишади, нон ёпишади. Кир-чир ювиш, ҳовли ва уйларни супуриб-сидириш ҳам уларнинг зиммасига тушади. Керак бўлса, далага чиқиб кетмон чопишади.

— Шоира қизим, эртага азонда ишга кетишдан аввал хамир қориб қўяман, нон ёпиб қўясан, хўпми? — деб тайинлаган эди онаси кеча кечқурун телевизор кўриб ўтиришганда.

Шоира шуни эслади-ю, ўчоқбошига кирди. Катта тоғорадаги хамир аллақачон ошган эди. У ташқарига чиқди-да, тандирга ўт ёқиб юборди. Ғўзапоя алангаланиб кетди. Энди нон ясаш керак. У катта супурани ёзиб, чаққонлик билан ишга киришди.

...Афсус, нон кўнгилдагидай чиқмади. Оловнинг баландлигидан бўлса керак, куйинқираб қолди. Кечқурун онаси ишдан қайтгач, нонларни кўриб жуда ачинди, қизини койиган бўлди. Бундан Шоиранинг кўнгли зил кетди, лекин чурқ этмади. Ахир, она бўлгандан кейин ўз фарзандига танбеҳ берадида! Иш қилгандан кейин пухта қилиши керак, ўзига фойда.

Шоиранинг онаси Гулсара Умарова жумҳуриятимизда танилган аёллардан. У ҳақда кўп ёзишган, радиода гапиришган, телевизорда кўрсатишган, сурати рўзнома ва ойномаларда қайта-қайта босиб чиқарилган. Шоирлар унга атаб шеърлар ёзишган...

Ажаб эмас Шоира Умарова ҳам онаси каби элга танилса. Ҳозир у Алишер Навоий номли 29-ўрта мактабнинг тўққизинчи синф ўқувчиси. Ёзги таътил кунларида Ўзбекистонимиздаги кўпгина илғор ўқувчи болалар қатори «Артек» Бутуниттифоқ пионерлар лагерида дам олиб қайтди, дўстлар орттирди.

Шоира ўқишдан ва уй юмушларидан бўш чоғларида онасининг альбомини варақлайди, ундаги битикларни мутолаа қилади. Онаси 1946 йилда Ўш областининг Сузоқ районида туғилган экан. 1965 йилда Жалолободдаги механизаторлар тайёрлайдиган билим юртини битиргач ўн тўққиз ёшида Мирзачўлга отланибди. Совхозда механизаторлик қилибди.

Ҳа, ўша пайтларда неча юзлаб хотин-қизлар пахта териш машиналари рулига ўтиришганди. Бора-бора бу ҳаракат сусайди, охири у барҳам топди.

Шоира балки бундан бехабардир. Лекин пахтачилик аёл киши учун бениҳоя оғир касб эканлигини у яхши билади. Онаси, онажониси оддий механизаторликдан совхоз директорлиги даражасигача бўлган оғир йўлни мардона босиб ўтди. Орден ва медаллар билан мукофотланди, депутат бўлди. Ҳозир ҳам район Совети депутати. Лекин ҳаёт уни ҳамиша ҳам сийлагани йўқ. Шоир «На ғурбатларни чекдим, чархи бебунёд дастингдан!» деб ҳайқирганидек, ноҳақликларга рўбарў келган Гулсара Умарованинг ҳам азоб-уқубат тортган кунлари кўп бўлган.

Шоира онасини ман-ман деган баҳодир йигитларга тенглаштирса арзийди. «Мард сўзидан, арслон изидан қайтмайди» деганларидек, у ўзи кирган йўлдан дадил борди. Чорак асрдан буён у бепоён чўлларда тиним билмайди. Гулсара Умарованинг қадоқ қўллари яратган пахта билан бир шаҳар кишиларини кийинтирса бўлади.

Шоира буни жуда яхши билади ва фахрланади. Онаси хушчақчақ ва камтарин. Шунинг учун ҳам ўзини олдирмаган. Катта, қалин альбомдаги суратларига бирма-бир термулиб, хаёлга чўмади. Ёшлигида бежирим, жуда сулув бўлган экан. Худди ўзига ўхшайди. Ҳозир ҳам шаҳарликлардан асло қолишмайди.

Бир неча йилдирки, Шоиралар оиласи Меҳнатобод районидаги Ҳамза Ҳакимзода Ниёзий номли давлат хўжалигида яшайди. Онаси бригада бошлиғи. Пахта тайёрлаш режаларини ошириб бажаради. Бу йил 57 гектар ерда деҳқончилик қилди, бригадасида боржўйғи етти киши бор. Ҳаммаси тиришқоқ, меҳнатсевар. Баҳорда об-ҳаво жуда айниб устма-уст сел келди. Ҳамма қатори Гулсара Умарова бошлиқ пахтакорларга ҳам осон бўлмади. Бари бир далада мўл ҳосил етиштирилди. Унинг бир толасини ҳам нобуд қилишмоқчи эмас. Керак бўлса, Шоира ҳам этак боғлаб теримга чиқади.

...Яна тонг отди. Сигир-бузоқ, қўй-қўзиларнинг маърашлари оламни тутди. Ёруғ дунёнинг бир бўлаги бўлган бу чўлларда жўшқин ҳаёт давом этмоқда. Тиниб-тинчимас қизалоқ Шоира Умаровалар хонадони ҳам тирикчилик йўлида тағин ҳаракатга тушди. Истаймизки, эл қатори ризқ-насибалари тўкин, ҳаётлари нурафшон бўлсин.

Усмон ЮСУПОВ.

ЭЪЛОН ВА БИЛДИРУВЛАР

ХАЛҚЛАР ДЎСТЛИГИ ОРДЕНЛИ ТОШКЕНТ ДАВЛАТ АГРАР ДОРИЛФУНУНИ

кафедралар бўйича профессор-ўқитувчилар таркибидаги

БЎШ ЛАВОЗИМЛАРГА

ТАНЛОВ ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

НОМЗОДЛАР ЎЗБЕК ВА РУС ТИЛЛАРИНИ БИЛИШЛАРИ ЛОЗИМ

доцентлар: ҳисоблаш техникаси ва информатика (3), агрокимё (2), генетика (2), ўсимликшунослик, пахтачилик, қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришини механизациялаш ўрмон мелиорацияси (2), қишлоқ хўжалиги иқтисодиёти (2), қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришини ташкил этиш, тупроқшунослик, тропик деҳқончилик;

ассистентлар: ўрмон мелиорацияси, қишлоқ хўжалиги иқтисодиёти (2), пиллачилик, ҳисоблаш техникаси ва информатика, ўрмончилик ва ўрмон таксацияси (2), қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришини ташкил этиш (2), энергетика;

ўқитувчилар: жисмоний тарбия.

Танлов муддати — эълон чиққан кундан бошлаб бир ой.

Ҳужжатлар танлов ҳақидаги Низомга мувофиқ қуйидаги манзилгоҳга жўнатилиши лозим: Тошкент шаҳри, 183-алоқа бўлими. Тошкент аграр дорилфунуни.

Ўзбекистон ССР савдо вазирлигининг

ЖУМҲУРИЯТ ҲУНАР-ТЕХНИКА БИЛИМ ЮРТИ

1991—1992 ўқув йили учун

ЎҚУВЧИЛАР ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

ЎҚИШ 1991 ЙИЛ 2 СЕНТЯБРДАН БОШЛАНАДИ.

САВДО БИЛИМ ЮРТИ ЮҚОРИ МАЛАКАЛИ «СОТУВЧИ ВА КОНТРОЛЕР-КАССИРЛАРНИ ИККИ ЙЎНАЛИШДА ТАЙЁРЛАЙДИ:

БАҚҚОЛЛИК, КОНДИТЕРЛИК, ГАСТРОНОМИЯ, БАЛИҚ ВА СУТ МАҲСУЛОТЛАРИ БЎЙИЧА:
ГАЗЛАМА, ТИКУВ БУЮМЛАРИ, ПОЙАБЗАЛ, ТРИКОТАЖ, ГАЛАНТЕРЕЯ, ПАРФЮМЕРИЯ, МАДАНИЙ-МАИШИЙ ВА ХЎЖАЛИК МОЛЛАРИ;

БИЛИМ ЮРТИГА ЎЗБЕКИСТОН ШАҲАР ВА ҚИШЛОҚЛАРИДА ЯШАЙДИГАН 30 ЁШГАЧА БЎЛГАН, ЎРТА МАЪЛУМОТЛИЛАР КИРИШ ИМТИҲОНЛАРИСИЗ ҚАБУЛ ҚИЛИНАДИ.

Ўқувчиларга 80 сўм стипендия берилади.

Ишлаб чиқариш практикаси Тошкент шаҳрининг илғор дўконлари: Бош универсал дўкони — «ГУМ», Универсамларда ўтказилади.

Билим юртини аъло баҳолар билан битирганлар Совет Савдо техникумининг охирги курсига ўқишга кириш ҳуқуқига эга бўладилар.

Билим юрти қошида ётоқхоналар мавжуд.

ЎҚИШ МУДДАТИ 8,5 ОЙ.

Шунингдек қуйидаги ихтисослар бўйича ўқувчилар қабул қилади:

МУЗҚАЙМОҚ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ; ўқиш муддати 6 ой, 3 ой.

САВДО АВТОМАТЛАРИНИ ТУЗАТИШ БЎЙИЧА МЕХАНИК, ўқиш муддати 8 ой.

БЕЗАКЧИ ДЕКОРАТОРЛАР; ўқиш муддати 2 йил.
Машғулотлар 2 сентябрь ва гуруҳлар тўплангандан СЎНГ БОШЛАНАДИ.

Билим юртига кирувчилар қуйидаги ҳужжатларни топширадилар: билим юрти директори номига ариза, маълумоти ҳақида ҳужжат (асли), турар жойидан маълумотнома, таржимаи ҳоли, 086/У шаклидаги тиббий маълумотнома, 3Х4 см. катталикдаги 5 дона фотосурат, вилоят ёки ноҳия савдо бош бошқармасидан йўлланма.

Қуйидаги манзилга мурожаат қилинсин: 700173, Тошкент шаҳри, Акмал Икромов ноҳияси, Собир Юсупов кўчаси, 3-уй (13, 70, 116э, 45-маршрут таксиларнинг «Тез ёрдам клиникаси» бекати). Телефонлар: 75-35-86, 75-35-92.

ТОШКЕНТ МЕЪМОРЧИЛИК-ҚУРИЛИШ ОЛИЙ БИЛИМГОҲИ

1991—1992 ўқув йили учун

КУНДУЗГИ ТАЙЁРЛОВ БЎЛИМИГА

ТИНГЛОВЧИЛАР ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

Тайёрлов бўлимига ўрта маълумотли халқ хўжалигининг барча тармоқларида ишловчи илғор ишчилар, шунингдек, СССР Қуролли кучлари сафида хизматларини адо этиб қайтган шахслар қабул қилинади.

Тайёрлов бўлимига кирувчилар камида икки йил узлуксиз меҳнат қилган бўлишлари ва шундан охирги бир йили йўлланма берилган корхонада узлуксиз бўлиши керак.

Ўқишга йўлланган колхозчилар тўла бир йиллик белгиланган меҳнат кунларига эга бўлишлари шарт.

Олий билимгоҳнинг кириш имтиҳонларидан ижобий баҳо олган лекин конкурсдан ўтмаган корхона билан уч томонлама шартнома асосида мақсадли йўлланмаси бўлган шахслар тайёрлов бўлимига суҳбатсиз қабул қилинадилар.

Тайёрлов бўлимига кириш учун қуйидаги ҳужжатлар лозим: ариза, тайёрлов бўлимига йўлланма, ўрта маълумот тўғрисидаги ҳужжат (асл нусхаси) меҳнат дафтарчасидан кўчирма, тавсиянома, 8 та расм (3х4 см) медицина маълумотномаси (086/У форма).

Аризалар — 1 октябрдан 10 ноябргача;
Суҳбатлар — 15 ноябрдан 20 ноябргача ўтказилади.
Дарслар — 1 декабрдан бошланади.
Ўқиш муддати — 8 ой.

Тайёрлов бўлимини муваффақиятли тугаллаганлар битириш имтиҳонларига қараб олий билимгоҳнинг умумий танловида иштирок этадилар, конкурсдан ўтган шахслар олий билимгоҳнинг 1 курсига қабул қилинадилар.

Олий билимгоҳ манзили: Тошкент шаҳри, Навоий кўчаси, 13-уй. Қабул ҳайъати. Телефон 41-13-62.

Жиззах шаҳри ва вилоятида яшовчилар Тошкент меъморчилик-қурилиш олий билимгоҳи тайёрлов бўлимига киришни истасалар, Жиззах шаҳридаги бўлимига мурожаат қилишлари мумкин.

Республика хотин-қизлар Қўмитаси жамоаси Қўмита ижтимоий-иқтисодий бўлимининг етакчи мутахассиси М. Умаровага умр йўлдоши

Ҳамидулла ШОАҲМЕДОВнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

«Ўқитувчи» нашриёти жамоаси нашриёт «Тарих ва география» таҳририятининг собиқ мудири

Умар МИРАЛИЕВнинг

вафот этганлигини чуқур қайғу билан билдириб, марҳумнинг оила аъзоларига таъзия изҳор қилади.

АХБОРОТ

ҚОВУН-ТАРВУЗГА —ҚУРИЛИШ МАТЕРИАЛЛАРИ

Нишон районидаги «Пахтаобод» совхозига Омскдан 300 кубометр қурилиш материаллари келтирилди.

Уз навбатида уларга 100 тонна қовун-тарвуз жўнатдилар. Келтирилган қурилиш материаллари айни пайтда хўжаликда шахсий уй-жой қураётган кишиларга арзон нархда сотилмоқда.

БАНКА ҚОПҚОҒИ МУАММО ЭМАС

Қаршидаги «Термопласт» заводида шиша банкалар учун полиэтилен қопқоқ ишлаб чиқарила бошланди.

Илгари бундай қопқоқлар марказий шаҳарлардан қанчадан-қанча машаққатлар билан келтириларди.

Корхона жамоаси йил охиригача 3 миллион дона шундай маҳсулот ишлаб чиқаришни мўлжаллаяпти. Шунингдек, заводда ҳадемай арқон ип ишлаб чиқариш ҳам ўзлаштирилади.

«Совет Ўзбекистони» мухбири.

Бош муҳаррир Р. РАҲМОНОВ.

Рўзнома таҳрир ҳайъати: Ҳ. ИКРОМОВ, Н. М. МАЖИДОВ, С. МУҲАММАДЖОНОВ, М. Қ. МУҲСИМОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Т. Н. НАЖМИДДИНОВ (бош муҳаррир ўринбосари), В. Т. ОДИЛОВ, М. Қ. ПИРМАТОВ, Р. Қ. ТУРСУНОВ, Я. ТУХТАЕВ, Ш. О. УБАЙДУЛЛАЕВ, М. ХАЙРУЛЛАЕВ, Ж. ХОЛҚОСИМОВ, Э. С. ХУЖАЕВ (масъул котиб), М. ШЕРБУТАЕВ, О. ҲИКМАТОВ.

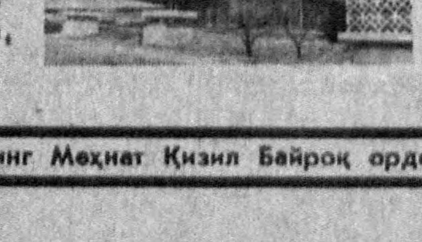

БИЗНИНГ МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700000, Тошкент–ГСП, Ленинград кўчаси, 32.

БЎЛИМЛАР: муштарийлар фикрини ўрганиш ва хатлар — 33-21-43, 33-54-55, 32-53-16, 32-53-21, 33-11-49, 32-54-06; қайта қуриш ва ижтимоий адолат — 32-55-70, 32-53-20; партия турмуши — советлар ҳаёти, назария ва мафкура — 33-36-69, 33-38-55, 32-53-97, 32-57-19, 32-54-18; саноат, қурилиш ва транспорт — 33-47-80, 33-81-48, 32-53-14, 32-54-09; деҳқончилик саноати — 33-76-04, 33-07-20, 32-53-15, 32-53-70; иқтисодиёт ва ҳаёт — 33-15-20, 32-57-20; фан, маданият ва халқ таълими — 33-44-51, 32-57-21; адабиёт, санъат, тил ва публицистика — 33-20-36, 33-12-56, 32-54-35, 32-55-16; ахборот, спорт ва ҳарбий ватанпарварлик — 33-14-24, 32-55-17; аҳлоқ-одоб — 32-54-29; фельетонлар — 32-54-27; безатиш — 32-57-22.

ЎЗ МУХБИРЛАРИМИЗ: Андижонда — 4-48-85, Бухорода — 3-96-12 Гулистонда — 2-63-48, Жиззахда — 3-31-86, Қаршида — 3-25-79, Наманганда — 6-54-11, Нукусда — 2-42-62, Самарқандда — 35-22-90, Тошкентда — 32-53-20, Урганчда — 6-80-04, Фарғонада — 6-90-89.

«СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ»
(«Советский Узбекистан»)
Орган ЦК Компартии Узбекистана

Нашр кўрсаткичи 64583.
Буюртма № 5811.
Босишга топшириш вақти — 21.00.
Босишга топширилди — 21.20.

№ 168.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитаси нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. 700000 Тошкент ГСП. Ленинград кўчаси, 32. Рўзнома офсет усулида А—2 форматида босилади.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12